

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

Тетяна КОСОВА

« _____ » _____ 2021 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)**

**ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС «МАГІСТР»**

**Тема: «Організація фінансового менеджменту фізичних осіб-
підприємців в умовах детінізації економіки»**

Виконав(ла): Юрій Володимирович ЧАГАРОВ

Керівник: доктор філософії ЄВГЕН НЕСЕНЮК

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

перший розділ - доктор філософії ЄВГЕН НЕСЕНЮК

другий розділ - доктор філософії ЄВГЕН НЕСЕНЮК

третій розділ - доктор філософії ЄВГЕН НЕСЕНЮК

Нормоконтролер: к.е.н., доцент Зоряна МОКРИНСЬКА

Київ 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, обліку та оподаткування
 Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
 Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
 завідувач кафедри

_____ Тетяна КОСОВА

« ____ » _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної магістерської роботи

здобувача вищої освіти Юрія ЧАГАРОВА

1. Тема кваліфікаційної роботи «Організація фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців в умовах детінізації економіки» затверджена наказом ректора від 30.09.2021 № 2098/ст.

2. Термін виконання роботи: з 11. 10. 2021 р. до 31. 12. 2021 р. _____

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державної служби статистики, фінансова, податкова та статистична звітність ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УМОВАХ ДЕТИНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Теоретичні засади організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців

1.2. Роль і значення детінізації економіки та діяльності фізичних осіб-підприємців

1.3. Методи та інструменти детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців
 Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. КРИТИЧНА ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ (НА ПРИКЛАДІ ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»)

2.1. Основні фінансово-економічні показники діяльності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»

2.2. Суб'єкти і об'єкти фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»

2.3. Оцінка ефективності фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ- ПІДПРИЄМЦІВ

3.1. Податково-контрольні механізми детінізації діяльності фізичних осіб- підприємців

3.2. Аутсорсинг як інструмент удосконалення організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців

3.3. Фінансова грамотність в системі детінізації та управління діяльністю фізичних осіб-підприємців

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного) матеріалу: ЛИСТ 1. Методи та інструменти детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців; ЛИСТ 2. Основні фінансово-економічні показники діяльності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»; ЛИСТ 3. Суб'єкти фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна». ЛИСТ 4. Об'єкти фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна». ЛИСТ 5. Оцінка ефективності фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна». ЛИСТ 6. Податково-контрольні механізми детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців. ЛИСТ 7. Аутсорсинг як інструмент удосконалення організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців. ЛИСТ 8. Фінансова грамотність в системі детінізації та управління діяльністю фізичних осіб-підприємців.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу кваліфікаційної магістерської роботи та надання його керівнику	11.10.2021 – 24.10.2021	
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу кваліфікаційної магістерської роботи і надання його керівнику	25.10.2021 – 07.11.2021	
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу кваліфікаційної магістерської роботи і надання його керівнику	08.11.2021 – 21.11.2021	
4	1. Узгодження кваліфікаційної магістерської роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормоконтролю та перевірку на академічну доброчесність. 3. Отримання рецензії та відгуку на кваліфікаційну магістерську роботу. 4. Підготовка виступу.	22.11.2021 – 07.12.2021	
5	1. Переплетення кваліфікаційної магістерської роботи. 2. Подання кваліфікаційної магістерської роботи та супровідних документів секретарю ДЕК	08.12.2021 – 10.12.2021	

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, прізвище, ім'я, по батькові)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	доктор філософії, доцент Євген НЕСЕНЮК		
РОЗДІЛ 2	доктор філософії, доцент Євген НЕСЕНЮК		
РОЗДІЛ 3	доктор філософії, доцент Євген НЕСЕНЮК		

8. Дата видачі завдання: «08» жовтня 2021 р.

Керівник кваліфікаційної магістерської роботи _____ Євген НЕСЕНЮК

(підпис керівника)

Завдання прийняв до виконання _____ Юрій ЧАГАРОВ

(підпис здобувача)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної магістерської роботи «Організація фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців в умовах детінізації економіки»: 86 стор., 11 рис., 12 табл., 61 літературне джерело.

Мета роботи: удосконалення організація фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців в умовах детінізації економіки.

Об'єктом дослідження є процес організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців в умовах детінізації економіки.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців в умовах детінізації економіки.

Методи дослідження: аналіз динаміки і трендів кількості ФОП, зайнятих і найманих осіб в Україні, аналіз динаміки і структури майна і капіталу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна», її доходів і витрат, моделювання податкового навантаження.

Результати кваліфікаційної магістерської роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, практичній діяльності фізичних осіб-підприємців, працівників податкових органів, Пенсійного фонду України.

ФІНАНСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ, ОРГАНІЗАЦІЯ, ФІЗИЧНІ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦІ, ДЕТИНІЗАЦІЯ, ЕКОНОМІКА, ДІЯЛЬНІСТЬ, МАЙНО, КАПІТАЛ, ДОХОДИ, ВИТРАТИ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	9
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УМОВАХ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	13
1.1. Теоретичні засади організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців	13
1.2. Роль і значення детінізації економіки та діяльності фізичних осіб-підприємців.....	17
1.3. Методи та інструменти детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців.....	24
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. КРИТИЧНА ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ (НА ПРИКЛАДІ ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»).....	31
2.1. Основні фінансово-економічні показники діяльності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна».....	31
2.2. Суб'єкти і об'єкти фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна».....	38
2.3. Оцінка ефективності фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна».....	41
Висновки до розділу 2.....	49
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ	52
3.1. Податково-контрольні механізми детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців.....	52

3.2. Аутсорсинг як інструмент удосконалення організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців	62
3.3. Фінансова грамотність в системі детінізації та управління діяльністю фізичних осіб-підприємців	67
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	80
ДОДАТКИ	87

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- ДПС - Державна податкова служба
- ЄДР - Єдиний державний реєстр юридичних осіб, ФОП та громадських формувань
- ЄП – єдиний податок
- ЄСВ - єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування
- ІАСДН - інтегрована автоматизована система державного нагляду
- ІТ – інформаційні технології
- КВЕД – класифікація видів економічної діяльності
- МП - мале підприємництво
- НА – нематеріальні активи
- НБУ – Національний банк України
- ОДН(К) - орган державного нагляду (контролю)
- ОЗ – основні засоби
- ПДВ – податок на додану вартість
- ПКУ - Податковий кодекс України
- ПФУ - Пенсійний фонд України
- СГД - суб'єкт господарської діяльності
- ФОП – фізична особа-підприємець

ВСТУП

Актуальність теми. Малий бізнес відіграє провідну роль у створенні ефективного підприємницького сектора економіки. Створення широкої мережі малих ФОП у всіх галузях господарства сприяє демонополізації та розвитку конкуренції. Але такий бажаний розвиток сектору малого бізнесу наштовхується на безліч перепон. Держава повинна забезпечити спрощення законодавства, визначити права та обов'язки ФОП МП, межі втручання місцевих органів у діяльність фірми, крім використання нормативів прямої дії для функціонування ФОП малого бізнесу через митну, податкову, грошово-кредитну, зовнішньоекономічну систему, а також за допомогою інших заходів макроекономічного характеру. У цьому процесі роль держави є вирішальною. Сучасне українське законодавство не зовсім всебічно регулює систему оподаткування, але воно не стоїть на місці — постійно розвивається і вдосконалюється. Приймаються нові нормативні акти, що повинні ще більш детально регулювати усі правовідносини, що виникають у цій сфері.

Зміни, що відбуваються останніми роками у системі господарювання, змушують суб'єктів підприємництва переглянути свої вимоги щодо якості, обсягу і вартості інформації, яка необхідна їм для прийняття раціональних технічних праць управлінських рішень. Нині розвиток конкурентного середовища, боротьба за ринки та обмеженість ресурсів змушує їх шукати способи підвищення оперативності одержання надійної управлінської інформації, оброблення даних і оцінювання результатів. Постійне забезпечення функціонування складових механізму формування фінансових ресурсів ділових одиниць повинно відповідати сучасним умовам господарювання.

Мета кваліфікаційної магістерської роботи — удосконалення організація фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців в умовах детінізації економіки.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки і вирішення наступних *завдань*:

- визначити теоретичні засади організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців;
- розкрити роль і значення детінізації економіки та діяльності фізичних осіб-підприємців;
- розробити методи та інструменти детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців;
- проаналізувати основні фінансово-економічні показники діяльності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»;
- визначити суб'єкти і об'єкти фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»;
- провести оцінку ефективності фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»;
- розкрити зміст податково-контрольні механізми детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців;
- запропонувати аутсорсинг як інструмент удосконалення організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців;
- підвищити роль фінансової грамотності в системі детінізації та управління діяльністю фізичних осіб-підприємців.

Об'єкт дослідження – процес організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців в умовах детінізації економіки.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методичних та науково-практичних аспектів організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців в умовах детінізації економіки.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення завдань дослідження використані наступні загальнонаукові і спеціальні методи: аналіз динаміки і трендів кількості ФОП, зайнятих і найманих осіб в Україні, аналіз динаміки і структури майна і капіталу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна», її доходів і витрат, моделювання податкового навантаження.

Наукова новизна кваліфікаційної магістерської роботи. У кваліфікаційній магістерській роботі отримали подальший розвиток:

- методи організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців в умовах детінізації економіки на основі аутсорсингу і підвищення ролі їх фінансової грамотності. На відміну від існуючих підходів, зазначені елементи формують внутрішнє середовище, ФОП, яке узгоджується з зовнішнім, представленим, податково-контрольними механізмами детінізації ФОП.

Інформаційною базою дослідження є законодавчо-нормативні акти, наукові періодичні видання, монографії, матеріали науково-практичних конференцій, Інтернет-ресурси, офіційний сайт Державної служби статистики України, дані бухгалтерського обліку і податкової звітності ФОП.

Практичне значення одержаних результатів. Результати кваліфікаційної магістерської роботи рекомендується використовувати під час проведення наукових досліджень, у практичній діяльності фізичних осіб-підприємців, працівників податкових органів, Пенсійного фонду України.

Апробація результатів кваліфікаційної магістерської роботи. Результати дослідження, що містяться у кваліфікаційній магістерській роботі, пройшли апробацію та отримали схвалення на XII Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Фінанси: теорія і практика» (м. Київ, 2021).

Структура, зміст та обсяг кваліфікаційної магістерської роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної магістерської роботи розміщено на 86 сторінках друкованого тексту, у тому числі 12 таблиць, 11 рисунків та 2 додатка на 3 сторінках. Список використаних літературних джерел налічує 61 найменування, яке подано на 7 сторінках.

Публікації здобувача за темою кваліфікаційної магістерської роботи:

1. Несенюк Є.С., Чагаров Ю. В. Методи та інструменти детінізації фінансової діяльності фізичних осіб-підприємців в Україні: *матер. Міжн. наук.-практ. Інтернет-конф. «Фінанси: теорія і практика»* (17.12.2021, м. Київ). К.: НАУ. С.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УМОВАХ ДЕТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

1.1. Теоретичні засади організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців

Фінансовий менеджмент діяльності підприємства – це сукупність методів, засобів та інструментів, за допомогою яких здійснюється процес управління формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства на рівні зовнішніх ринків [1, с. 361]. Для фінансового управління діяльністю різних за розміром СГД, що зміст його принципів, методів, функцій і процедур може значною мірою різнитися [2, с. 134].

Система фінансового менеджменту характеризується взаємозв'язком та безперервною взаємодією двох підсистем (об'єкт та суб'єкт управління), а мета її функціонування полягає у забезпеченні оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників підприємства в теперішньому і майбутньому періодах [3, с. 173]. Удосконалення системи врахування принципів фінансового менеджменту в управлінні підприємством постає одним з ключових факторів підвищення ефективності виробничо його господарської діяльності. Від нього залежить стабільне функціонування, динамічний розвиток, ринкова позиція підприємства тощо. За цих умов необхідною є наукова організація роботи з фінансового менеджменту, яка забезпечить високий рівень прийняття оптимальних управлінських рішень [4, с. 162].

Питання фінансового менеджменту є достатньо дискусійними [5, с. 93]. Осадчук Ю. М., Фертюк С. В. визначають його як саморегулюючу фінансову

систему на рівні комерційної організації, що взаємодіє із зовнішнім середовищем і її функціонування направлене на досягнення загальних цілей управління підприємством [6, с. 285]. Фінансовий менеджмент ФОП входить до складу фінансового управління ним. Значний вплив на його функціонування має фінансово-кредитний механізм держави та податкове регулювання. Тому саморегулювання фінансову систему ФОП є обмеженим, адже прийняття управлінських фінансових рішень ним знаходиться під суттєвим впливом таких чинників: законодавчої та нормативної бази, кон'юнктури фінансового ринку, товарного ринку та цілого ряду інших чинників, з якими ФОП має рахуватись, якщо бажає отримати позитивні фінансові результати діяльності. Досить часто зустрічається визначення фінансового менеджменту як виду професійної діяльності, направленої на управління фінансово-господарською діяльністю фірми на основі сучасних методів. Але зводити фінансовий менеджмент до виду професійної діяльності недоцільно, оскільки на сучасному етапі фінансовий менеджмент – це самостійна наука зі сформованим категоріальним апаратом, а не тільки виключно практичний напрямок діяльності.

Система фінансового менеджменту ФОП має враховувати вплив нестабільної економіки, надавати йому можливості прогнозувати та ефективно реагувати на зміни у зовнішньому і внутрішньому середовищі. У цьому контексті в системі фінансового менеджменту ФОП важливе місце відводиться бухгалтерському обліку, який має створити умови для ефективного інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. Це потребує вдосконалення облікової системи шляхом значної деталізації аналітичної облікової інформації та забезпечення якості інформатизації системи фінансового менеджменту суб'єкта господарювання, зокрема, щодо висвітлення стану й результатів діяльності підприємства, ефективності управлінських рішень з питань використання фінансових і виробничих ресурсів та загалом здійснення господарських процесів [7, с. 43]. Ефективний фінансовий менеджмент сприяє формуванню ресурсного потенціалу ФОП і

зростанню його продуктивності, забезпечує постійне накопичування власного капіталу, підвищення конкурентної позиції ФОП на фінансовому і товарному ринках, стабілізує економічне становище, формує стійку стратегію розвитку

Фінансовий менеджмент ФОП різниться залежно від стратегічної орієнтації на зростання чи на досягнення певних обсягів діяльності і підтримання їх стабільності. ФОП, орієнтований на зростання за умов успішної діяльності, з часом може змінити статус на юридичну особу. Неорієнтований на зростання ФОП протягом свого існування використовує лише внутрішні джерела власних фінансових ресурсів та короткострокову кредиторську заборгованість. Зважаючи на обмеженість стартового капіталу, неорієнтоване на зростання ФОП протягом усієї своєї діяльності стикається з проблемами дефіциту оборотного капіталу та низької фондоозброєності. Дані проблеми частково вирішуються шляхом: використання методів фінансування основних засобів, які включають відстрочену та розстрочену оплату, а також тимчасове платне користування; –придбання запасів на умовах відстроченої оплати; –рефінансування дебіторської заборгованості. Потреба в оборотному капіталі також зменшується за рахунок специфічного співвідношення тривалості періодів виробничого та фінансового циклів ФОП, зумовленого особливостями маркетингу, виробничого та фінансового менеджменту. Загальні особливості фінансів неорієнтованої на зростання ФОП зумовлюють й особливу інвестиційну політику, яка проявляється у специфіці реалізації малою фірмою маркетингових стратегій зростання [8, с. 130].

При здійсненні антикризового фінансового менеджменту ключова роль належить його інформаційному забезпеченню у вигляді зовнішньої (фінансової) і внутрішньої звітності, що формуються в різних підсистемах – фінансовому та управлінському обліках. Роль бухгалтерського обліку в антикризовому управлінні не повинна обмежуватися лише звітною інформацією, а повинна передбачати використання всіх елементів його методу, постійний обмін інформацією між учасниками господарських відносин на підприємстві [9].

Грамотне управління капіталом ФОП в тісному взаємозв'язку з іншими підсистемами фінансового менеджменту дозволить знизити ризик втрати платоспроможності й фінансової стійкості, забезпечуючи стабільний розвиток підприємства, підвищити ефективність використання власного капіталу й у цілому ефективність діяльності ФОП [10, 11, 12].

Число фінансових індикаторів і параметрів, що визначають фінансовий стан ФОП є дуже велике [13, с. 149]. Практично будь-яка фінансово-економічна подія в тій чи іншій мірі оцінюється фінансовим параметром, який не потребує складних розрахунків але вимагає розуміння, як правильно оцінити отримані результати та поєднати з іншими різноманітними індикаторами фінансового стану. Зміст аналізу фінансового стану ФОП значно відрізняється від фінансового аналізу СГД – юридичних осіб через її властивості: недостатність ресурсів, складність і суперечливість мети та завдань діяльності, свідоме обмеження зростання при досягненні задовільних показників діяльності на користь підтримання стабільності. У ФОП є співпадіння двох осіб (власник-менеджер), який зацікавлений у збільшенні свого власного капіталу, але має дуже складний доступ до капіталів фінансового та грошового ринків. Звідси початкове фінансування капіталу ФОП здійснює за рахунок невеликих кредитів банків, власних коштів та "неформального" ринку капіталу (гроші друзів, родичів тощо). При цьому його власний внесок має перевищувати 50% для забезпечення довіри інших кредиторів і спонсорів [14, с. 186].

Домінуючими власними джерелами фінансування ФОП є кошти власників та нерозподілений прибуток, сформований за рахунок операційної діяльності. Основними зобов'язаннями є короткострокові зобов'язання, кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги та зобов'язання за розрахунками з оплати праці. Нестача капіталу є найбільшою проблемою, з якою стикається ФОП. Недостатньо профінансований бізнес унеможливорює його власника купувати та використовувати машини і обладнання,

запрошувати кваліфікованих найманих працівників, виробляти та продавати продукт і робити все, що необхідно для успішного ведення бізнесу [15, с. 175].

Таким чином, особливості фінансового менеджменту пов'язані із поєднанням функцій власника і менеджера, орієнтація переважно на власні фінансові ресурси, високий ризик браку фінансування тощо.

1.2. Роль і значення детінізації економіки та діяльності фізичних осіб-підприємців

Тіньова економіка виникла одночасно зі створенням держави як суспільного інституту і існує незалежно від рівня та моделі економічного розвитку, являючи собою реакцією на сам факт державного регулювання [16]. Інституціональні особливості країн визначаються масштабом нелегального сектора. Державне регулювання має бути спрямоване на зменшення рівня і обсягів тіньової економіки, з однієї сторони, з іншого - нерозумні обмеження, великий державний примус і податкове навантаження провокують порушення і ухід до тіні. Значний сегмент тіньової економіки припадає на податкову сферу (наприклад, заниження об'єкта оподаткування, ухилення від сплати податків) і пояснюються вадами державного регулювання, податкового адміністрування, високим податковим тиском тощо.

Баранов С. О. зазначає, що держави мають спільно зменшити масштаби ухилення та уникнення від сплати податків шляхом підвищення витрат на ведення тіньового бізнесу та нелегальної зайнятості. Для цього необхідно активізувати діяльність податкових і правоохоронних органів у частині різних за розміром бізнес-структур для знижувати вигідності правопорушень та напівлегальних схем мінімізації податків. Передумовою цього має стати очищення влади від корупції, збільшення відповідальності розпорядників державних коштів за ефективне використання бюджету перед суспільством і

платниками податків; посилення виховної роботи серед представників бізнесу та широких верств населення; популяризація ідеї ведення зареєстрованого бізнесу і добровільної сплати податків [17, с. 76].

На формування тіньової економіки впливають ряд чинників економічного і неекономічного характеру (рис. 1.1).

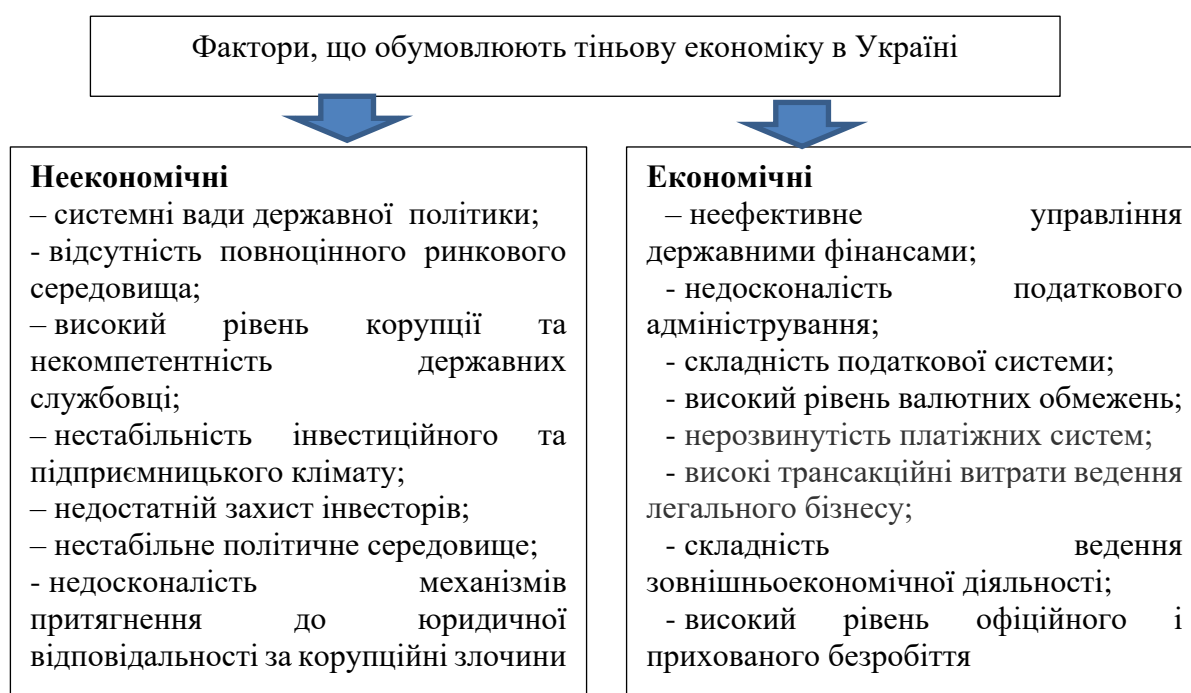

Рис. 1.1 - Фактори, що обумовлюють тіньову економіку в Україні

Джерело: власна розробка

У сфері державних фінансів тінізацію економіки України визначають такі фактори: державна система планування бюджету на основі «відкатів» (використання завищених і необґрунтованих витрат), корупція при розподілі бюджетних коштів через державні закупівлі, неефективний бухгалтерський облік витрат та система державного фінансового контролю. Відсутність єдиної інформаційно-аналітичної бази в процесі здійснення закупівель не дозволяє моніторити ціни в регіонах, а також норм, нормативів на послуги, стислість термінів розгляду бюджетних заявок при плануванні державних витрат дають можливість для включення неефективних витрат [18].

Виведенню фінансових ресурсів бюджетної системи в тінь сприяють чинники, наведені на рис. 1.2.

Рис. 1.2 - Чинники, що сприяють виведенню фінансових ресурсів бюджетної системи в тінь

Джерело: побудовано за даними [18]

Недосконалість державного фінансового контролю, що обумовлює процеси тінізації, пов'язана з кошторисним фінансуванням, повільним переходом на міжнародні стандарти обліку в державному секторі. Слабкість податкового адміністрування пов'язано з такими факторами: використання ФОП різних махінацій, створення підставних фірм для переведення в готівку тіньових доходів, контрабанди, незаконне виробництво та реалізація підакцизних товарів, реалізація товарів без марок акцизного збору або ж з недійсними марками; торгівля самими акцизними марками, як державного виготовлення, так і підробленими; підпільне виробництво низькоякісної алкогольної продукції на основі неврахованого спирту; нелегальний вивіз капіталу за межі країни та маніпулювання цінами в цілях заниження оподаткованого доходу; трансферне ціноутворення всередині транснаціональних корпорацій з метою ухилення від сплати податків; незаконна підприємницька діяльність, відсутність достовірної інформації щодо обсягів продажів, найменування та походження товарів, постачальників, реалізаторів та покупців; відсутній відповідного контролю за діяльністю продавців на ринку.

Великі ризики тіньової діяльності виникають у сфері зовнішньоекономічної діяльності через слабкість міжвідомчої взаємодії, корупцію в митних органах, попит на яку виникає через високі ставки митних зборів на окремі види товарів та митні бар'єри. Організований і масштабний характер контрабанди наносить величезну шкоду для бюджетної системи України. Обсяг декларованих вантажів в митних документах не відповідає їх фактичній кількості, відбувається незаконне ввезення на територію України тютюнових виробів, спирту, нафтопродуктів, неякісних продуктів харчування, низькопробних товарів широкого вжитку, укладання фіктивних контрактів з закордонними фірмами, неправдиве декларування вантажів, оформлення підроблених митних документів, яке супроводжується отримання банківських кредитів під фіктивні контракти.

Недосконалість законодавства в сфері економічних злочинів, корупція в державних органах обумовлює низький рівень правової культури, формування правового нігілізму, використання штучного банкрутства та навмисного доведення до банкрутства з метою невиконання зобов'язань перед державою, у т.ч. податкових.

Високий рівень офіційного і прихованого безробіття, низький рівень життя спонукають українців до неформальної зайнятості, отримання заробітних плат у конвертах, нелегальної праці на підприємствах будівництва, виробництві харчових продуктів, транспорті, неорганізованих ринках, сезонних сільськогосподарських роботах тощо.

Підсумовуючи варто зазначити, що завдання протидії тінізації економіки України особливо гостро постає за умов сучасних геополітичних викликів, євроінтеграційних процесів. Окреслені вище напрями протидії тінізації економіки України формують основний сутнісний базис для подальшої розробки комплексного плану детінізації економіки України. Протидія тінізації економіки України вимагає проведення поліпредметних досліджень, розробки комплексної стратегії протидії у співпраці із зарубіжними партнерами, насамперед з метою використання їх позитивного досвіду у боротьбі з цим загрозливим для національної безпеки явищем.

Одним із ключових факторів подолання детінізації економіки є ліквідація корупції, оскільки «корупційне підприємництво» становиться тіньовим і набуває характеру «корупційного бізнесу» як ринкової діяльності, обсяг і рівень прибутковості якої забезпечується змовою підприємця й чиновника [19, с. 41].

Великі корупційні ризики несе в собі «дотаційне підприємництво», яке включає і субсидіарні дотації споживачам. Механізм деформації можна представити таким чином: на графіку рівноважної ціни вплив дотацій виробникам і субсидій споживачам показується в «чистому вигляді», так, неначебто вказані форми допомоги призначені для їх усіх. У реальному житті дотуються переважно збиткові виробники, а субсидуються - малозабезпечені

споживачі. Описана «економічна маргінальність» дотаційно-субсидіарної економіки є потужним джерелом існування тіньового бізнесу. У разі виділення дотацій ринковорівноважна ціна зменшується, а у разі субсидій – збільшується [20, с. 16]. Це призводить до зниження прибутку рентабельних виробників, які не отримують дотації, падає, а також до зростання ціни для звичайних споживачів. І дотації, і субсидії у разі їх непрозорого виділення фінансуються не тільки за рахунок коштів бюджету, але і за рахунок рентабельних виробників і заможних покупців, що викликає їх супротив і бажання перейти до тіні.

Удосконалення податкової політики є найважливішим елементом детінізації економіки [21; 22]. Проведене Сомовою В. В. дослідження рівня тіньових доходів населення дозволило виявити в якості найбільшого джерела формування нелегальних доходів заробітну плату, у наслідок чого держава на отримує значний обсяг надходжень із податку на доходи фізичних осіб, а Пенсійний фонд України – із надходжень ЄСВ [23, с. 61]. Для виправлення ситуації на краще необхідно диференціювати ставки щодо оподаткування заробітної плати з метою зниження податкового навантаження на невисокі доходи та підвищення на доходи заможних верст населення.

«Детінізація доходів нанесення повинна стати одним із напрямів економічної політики держави з використанням стимулюючих інструментів впливу - перенесення податкового навантаження безпосередньо на фізичних осіб або суттєвого скорочення ставок відрахувань до фондів соціального страхування з одночасним продовженням реформи пенсійної системи, яка забезпечила б тісніший зв'язок між розмірами відрахувань і майбутньою пенсією. Розширення сфери застосування страхових послуг, зокрема за рахунок розвитку страхового посередництва, дасть можливість перекласти основні обов'язки щодо майбутнього матеріального забезпечення працівника на пенсії та покриття непередбачуваних випадків, що пов'язані з професійною діяльністю, з роботодавців на працівників. У свою чергу, це підвищить відповідальність самих працівників і буде сприяти виникненню певного

стимулу декларувати свої доходи, в тому числі і заробітну плату» [24, с. 51]. Ідея відмови від виплати заробітної плати в конвертах, її детінізація має стати новою філософією життя, коли тіншовим схемам мають протидіяти не тільки органи державного управління, але і територіальні громади, органи місцевого самоврядування тощо [25, с. 3]. Із тіншовою економікою неможливо ефективно боротися тільки економічними методами, оскільки вона соціальну природу, пов'язану з мораллю і психо-емоційним розвитком людини. Тому необхо долати не лише тіннізацію економіки та підприємницької діяльності, але і тіннізацію соціального сектора та тіншовою політикою.

Виведення коштів з тіні та легалізація капіталів є тільки вершиною айсбергу, головне – створити неприйняття корупції в суспільстві і несприятливе інституційне середовище для функціонування бізнесу в тіні через високі трансакційні витрати нелегальної діяльності.

Попри високі адміністративні бар'єри, як переконливо доводять Мазур І. І., Шишак А. О., українські ФОП, що працюють у сфері інформаційних технологій, вийшли на світовий ринок полягає завдяки високому рівню освіти, фаховості, компетентності тощо. Тому практика переконує у можливості функціонування ФОП без тіншової складової [26, с. 18]. У протилежній ситуації прослідковується високий рівень негативного впливу тіншової економіки на рівень національної безпеки України, що призводить до погіршення конкурентних позицій СГД, як юридичних, так і фізичних осіб [27, с. 57].

Важливим інструментом детінізації економіки є дотримання умов реєстрації СГД відповідно до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб -підприємців» [28] у частині контролю таких об'єктів і процедур: перевірка комплектності документів, які подаються державному реєстратору, та повноти відомостей, що вказані в реєстраційній картці; наявність підстав для відмови у проведенні державної реєстрації; внесення відомостей про ФОП до ЄДР; оформлення і видачу свідоцтва про державну реєстрацію та виписки з ЄДР. Наступним етапом контролю є

легітимізація трудових відносин ФОП з найманими працівниками, за домовленістю між ними можуть оговорюватися форми і системи оплати праці. Максимальний розмір заробітної плати найманого працівника не обмежується і залежить від його трудового внеску і фінансових можливостей підприємця. Обмеження встановлюються лише на нижній її рівень, який законодавчо регулюється державою [29, с. 203]. Звітність, пов'язана з нарахуванням зарплати найманим працівникам, подається до територіальних органів ПФУ і ДПС за місцем реєстрації ФОП працедавця. Легітимізація доходів найманого працівника має бути спільним інтересом обох сторін – для ФОП – це відсутність караючих заходів з боку ОДН(К), для – найманої особи – внесок у свою майбутню пенсію і соціальний захист.

1.3. Методи та інструменти детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців

Тіньова економіка, попри жахливе явище, існує в усіх країнах світу. А причини її виникнення і поширення, а також обсяги визначаються інституціональними особливостями країн, чинниками, формами, станом соціального та економіко-правового контролю за нелегальним сегментом.

Негативними наслідками впливу тіньового сегменту на розвиток національних економік є: структурні деформації і диспропорції суспільно-економічного розвитку, гальмування процесів демократизації тощо. Для України високий рівень тінізації є вагомим чинником, що перешкоджає на шляху до європейської інтеграції.

Враховуючи, що тіньову економіку не можливо ліквідувати, а можна тільки знижувати її обсяг, то встановлено її граничний рівень, виходячи зі світової практики, відносно безпечний для економіки країни - не більше 25 % [30, с. 73]. У 2020 році рівень тіньової економіки становив 30% від обсягу

офіційного ВВП [31]. Окрім інтегрального значення рівня тіньової економіки, існують чотири часткових метода її оцінки. Протягом 2020 року два з них зросли порівняно з 2019 роком, а два скоротилися (рис.1.3).

Два з чотирьох методів, з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки, зафіксували збільшення рівня порівняно з 2019 роком:

Рис. 1.3. Динаміка інтегрального значення рівня тіньової економіки, та часткових метода її оцінки.

Джерело: побудовано за даними [31]

Значення інтегрального показника збільшилося на 3%, в основному за рахунок метод збитковості підприємств, який зріс до 27% від обсягу офіційного ВВП, або на 7%. На це вплинуло невідповідно високе зростання збитковості підприємств і ФОП, погіршення фінансового стану через дію вимушених протиепідемічних заходів та обмежень, що були застосовані запобігання поширенню COVID-19. Про поширення частки тіньової економіки засвідчив також монетарний метод, значення якого дає найвищий обсяг нелегального сектора – 31% з приростом 1% у 2019 році. Високе

значення показника обумовлюють такі чинники: скорочення кредитування реального сектора економіки в умовах пандемії, запровадження кредитних канікул для бізнесу, невизначеність із прогнозами умов функціонування економічних агентів, значний рівень девальваційних очікувань, запровадження кредитних канікул для позичальників банків, що негативно позначається на їх доходах і фінансовому стані.

Метод «витрати населення – роздрібний товарооборот і послуги» та електричний метод діли у 2020 році найнижчі показники тіньової економіки – відповідно 22% і 23% офіційного ВВП зі скороченням відповідно на 3% і 2%. Це можна пояснити скороченням обсягів споживання товарів і послуг, зокрема транспортних, електричної енергії в умовах запроваджених карантинних заходів, припинення функціонування неорганізованих торговельних майданчиків, закладів ресторанного господарства та індустрії розваг. Поведінка населення змінилася і воно стало активніше використовувати інтернет-купівлю товарів та послуг. Тому можна припустити, що одночасно змінилися традиційні канали тінізації - із неорганізованих ринків на «неорганізовані» інтернет-майданчики тощо.

На скорочення тінізації електричним методом вплинуло зменшення ВВП за багатьма видами економічної і відповідне зменшення обсягів споживання електроенергії. Тим більше, що найбільші темпи скорочення демонстрували енергомісткі галузі, в підтримку приросту ВВП забезпечували неенергоємні види економічної діяльності (внутрішня торгівля, інформація та телекомунікація, охорона здоров'я, державне управління, фінансова та страхова діяльність тощо).

Основними причинами її існування є: низький рівень захисту прав власності, інтелектуальної власності, прав інвесторів, неліквідність фондового ринку, недосконалість судової системи, високий рівень корупції в країні, військово-політичний конфлікт на сході України і наявність непідконтрольних уряду територій, правовий нігілізм та корупція, непрозорість економічних відносин, розбалансована й деградована система державного управління,

техніко-технологічна відсталість національної економіки. Зазначені причини обумовлюють не менш грізні наслідки, а саме: зниження рівня економічної безпеки, конкурентоспроможності країни, людини, демократичного суспільства, держави, значні втрати бюджетної системи від недотримання податків, зборів, обов'язкових платежів.

Стратегічними пріоритетами детінізації економіки України на сучасному етапі є стимулювання інвестиційних процесів; вдосконалення монетарної політики; створення сприятливих умов для розвитку підприємництва; значне зниження і вирівнювання податкового навантаження, спрощення податкової системи; посилення державного контролю за використанням бюджетних коштів, кредитних ресурсів та іноземних інвестицій; протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом; та, що дуже важливо – посилення боротьби з корупцією.

Вирішення проблеми детінізації економіки потребує системного підходу і реалізації комплексу заходів за такими сферами:

- ліквідація вад управління державними фінансами за рахунок: застосування ризик-орієнтованих методів фінансового планування як у частині доходів, так і у частині витрат; збільшення прозорості проведення публічних закупівель; кодифікація та стандартизація товарів, які є їх об'єктом; посилення відповідальності за порушення норм бюджетного законодавства; ліквідувати доступ до участі у публічних закупівлях квазідержавного сектору; забезпечити доступ громадськості до ознайомлення з результатами публічних закупівель;

- вдосконалення системи державного фінансового контролю: створити єдину інформаційну взаємодію ОДН(К), посилити комунікаційні зв'язки між Рахунковою палатою як органом зовнішнього фінансового контролю та органами внутрішнього фінансового контролю (ДПС, Державною службою аудиту, ПФУ);

- вдосконалення податкового адміністрування шляхом використання електронних кабінетів платника податків, подачі електронної податкової

звітності, налагодження співпраці між платниками податків і податківцями, спрямовану на надання останніми сервісних послуг і формування філософії добровільної сплати податків без зовнішнього примусу; впровадження ризик-орієнтованих підходів в адміністрування податків.

Висновки до розділу 1

1. Фінансовий менеджмент діяльності підприємства – це сукупність методів, засобів та інструментів, за допомогою яких здійснюється процес управління формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства на рівні зовнішніх ринків. Для фінансового управління діяльністю різних за розміром СГД, що зміст його принципів, методів, функцій і процедур може значною мірою різнитися. Система фінансового менеджменту характеризується взаємозв'язком та безперервною взаємодією двох підсистем (об'єкт та суб'єкт управління), а мета її функціонування полягає у забезпеченні оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників.

2. Тіньова економіка виникла одночасно зі створенням держави як суспільного інституту і існує незалежно від рівня та моделі економічного розвитку, являючи собою реакцією на сам факт державного регулювання. Інституціональні особливості країн визначаються масштабом нелегального сектора. Державне регулювання має бути спрямоване на зменшення рівня і обсягів тіньової економіки, з однієї сторони, з іншого - нерозумні обмеження, великий державний примус і податкове навантаження провають порушення і ухід до тіні. Значний сегмент тіньової економіки припадає на податкову сферу (наприклад, заниження об'єкта оподаткування, ухилення від сплати податків) і пояснюються вадами державного регулювання, податкового адміністрування, високим податковим тиском тощо.

3. Враховуючи, що тіньову економіку не можливо ліквідувати, а можна тільки знижувати її обсяг, то встановлено її граничний рівень, виходячи зі світової практики, відносно безпечний для економіки країни - не більше 25 %. У 2020 році рівень тіньової економіки становив 30% від обсягу офіційного ВВП. Окрім інтегрального значення рівня тіньової економіки, існують чотири часткових метода її оцінки. Протягом 2020 року два з них зросли порівняно з 2019 роком, а два скоротилися. Два з чотирьох методів, з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки, зафіксували збільшення рівня порівняно з 2019 роком. Значення інтегрального показника збільшилося на 3%, в основному за рахунок метод збитковості підприємств, який зріс до 27% від обсягу офіційного ВВП, або на 7%. Про поширення частки тіньової економіки засвідчив також монетарний метод, значення якого дає найвищий обсяг нелегального сектора – 31% з приростом 1% у 2019 році. Метод «витрати населення – роздрібний товарооборот і послуги» та електричний метод діли у 2020 році найнижчі показники тіньової економіки – відповідно 22% і 23% офіційного ВВП зі скороченням відповідно на 3% і 2%.

4 Вирішення проблеми детінізації економіки потребує системного підходу і реалізації комплексу заходів за такими сферами:

- ліквідація вад управління державними фінансами за рахунок: застосування ризик-орієнтованих методів фінансового планування як у частині доходів, так і у частині витрат; збільшення прозорості проведення публічних закупівель; кодифікація та стандартизація товарів, які є їх об'єктом; посилення відповідальності за порушення норм бюджетного законодавства; ліквідувати доступ до участі у публічних закупівлях квазідержавного сектору; забезпечити доступ громадськості до ознайомлення з результатами публічних закупівель;

- вдосконалення системи державного фінансового контролю: створити єдину інформаційну взаємодію ОДН(К), посилити комунікаційні зв'язки між Рахунковою палатою як органом зовнішнього фінансового контролю та

органами внутрішнього фінансового контролю (ДПС, Державною службою аудиту, ПФУ);

- вдосконалення податкового адміністрування шляхом використання електронних кабінетів платника податків, подачі електронної податкової звітності, налагодження співпраці між платниками податків і податківцями, спрямовану на надання останніми сервісних послуг і формування філософії добровільної сплати податків без зовнішнього примусу; впровадження ризик-орієнтованих підходів в адміністрування податків.

РОЗДІЛ 2
КРИТИЧНА ОЦІНКА ОРГАНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ (на прикладі
ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»)

2.1. Основні фінансово-економічні показники діяльності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»

Об'єктом дослідження є ФОП «Кваша Наталія Сергіївна», яка здійснює такі види діяльності:

62.02 Консультування з питань інформатизації (основний);

62.09 Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем;

63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність;

63.99 Надання інших інформаційних послуг.

Реєстраційна справа ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» знаходиться у Голосіївській районній в місті Києві державній адміністрації. Як платник ЄП та ЄСВ вона взята на облік у Державній податковій інспекції у Голосіївському районі м. Києва.

Для ведення бізнесу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» має оборотні і необоротні активи, які фінансуються за рахунок відповідних пасивів (табл. 2.1). Наведені дані дозволяють зробити такі висновки: загальна сума активів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» збільшилася на 625,3 тис. грн. або більш, ніж на 59% у 2021 році в порівнянні з 2020 роком, що за умов стабільної економіки характеризується позитивно. Це збільшення відбулось переважно за рахунок значного збільшення оборотних активів. Абсолютна величина збільшення у оборотних активах склала 687,8 тис. грн.

Таблиця 2.1

Аналіз активів і пасивів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»

Актив, тис. грн.	станом на			Пасив, тис. грн.	станом на		
	01.10. 2021	1.01. 2021	01.10. 2021		01.10. 2021	1.01. 2021	01.10. 2021
А.І. Необоротні активи	589,6	565,7	503,2	П.І. Власний капітал	146,63	153,92	157,62
А.ІІ. Оборотні активи	921,6	484,8	1172,6	П.ІІ. Поточні зобов'язання і забезпечення	1364,57	896,58	1518,18
Баланс	1511,2	1050,5	1675,8	Баланс	1511,2	1050,5	1675,8

Джерело: власні розрахунки

Збільшення частки оборотних активів свідчить, що зростає ймовірність формування досить мобільної структури активів, сприяє зменшенню оборотності. У той же час, вартість необоротних активів ФОП змінювалась в бік зменшення кожен рік, переважно за рахунок зменшення вартості основних засобів. Скорочення частки необоротних активів свідчить про погіршення матеріально-технічного устаткування ФОП, або зміні обладнання на більш продуктивне, або зміна технології виробництва.

При аналізі пасивів ФОП слід зазначити, що вони збільшились на 625,3 тис грн., це сталося внаслідок збільшення абсолютної величини власного капіталу, який збільшився на 3,7 тис грн. в порівнянні з аналогічним періодом минулого року. Більшу частину в пасиві балансу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» складають зобов'язання ФОП за товари, роботи, послуги. Вони збільшились у 2021 році на 153,61 тис. грн. у порівнянні з 2013 роком, і на 621,6 тис. грн. за аналогічний період 2020 року. Це відбулося внаслідок значного збільшення кредиторської заборгованості.

В умовах кризового стану економіки частка кредиторської заборгованості у джерелах формування майна ФОП суттєво зростає. Загальне зростання поточної кредиторської заборгованості ФОП було зумовлене збільшенням обсягів його діяльності. Значну роль у збільшенні суми кредиторської заборгованості зіграла також інфляція, оскільки ціни на товари

і послуги, за які були зобов'язання перед кредиторами, впродовж року збільшилися.

Разом з тим, слід зауважити, що відсутність у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» кредиторської заборгованості перед бюджетом, з позабюджетних платежів, з оплати праці, страхування при зростанні у звітному році обсягів діяльності дає підстави зробити висновок про поліпшення стану розрахунків з кредиторами.

Обсяг реалізації послуг, їх ефективність зумовлюють розмір, склад та структуру фінансових ресурсів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна». Так, підвищення частки власних коштів позитивно впливає на фінансову діяльність ФОП. Висока частка залучених коштів ускладнює фінансову діяльність ФОП та потребує додаткових витрат на сплату відсотків за банківські кредити, дивідендів на акції, доходів на облігації, зменшує ліквідність балансу ФОП. Тому ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» детально продумує доцільність залучення додаткових фінансових ресурсів.

Проблеми формування фінансових ресурсів у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» мають місце бути. Вони пов'язані з особливостями організації виробничо-господарської і фінансової діяльності ФОП; державною регуляторною політикою щодо формування фінансових ресурсів ФОП. Але ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» розробляє на 2021 рік таку економічну стратегію розвитку ФОП по збільшенню частки власного капіталу, яка фокусується, не на залученні позикових коштів, банківських кредитів, а на збільшенні обсягу продажів телекомунікаційних послуг і обладнання. Використовуючи нові технології, проводячи автоматизацію процесів, модернізацію мереж тим самим зменшуючи витрати на одиницю продукції, а це в свою чергу впливає на збільшення долі нерозподіленого прибутку в пасиві балансу.

Аналіз пасивів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за період 2020-2021 рр. представлений у табл. 2.2. Відомості, які наводяться в пасиві балансу, дозволяють визначити, які зміни відбулися в структурі власного і позикового

капіталу, скільки залучено в оборот ФОП довгострокових і короткострокових коштів.

Таблиця 2.2

Аналіз пасивів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за період 2020-2021 рр.

Статті капіталу	Сума, тис. грн.				Структура, %		
	2020	2021	відхилення		2020	2021	+ / -
			+ / -	%			
Первісно вкладений капітал	74,2	74,2	0	0	7,1	4,4	-2,7
Нерозподілені прибутки	79,72	83,42	3,7	104,6	7,6	5	-2,6
Власний капітал	153,92	157,62	3,7	104,6	14,7	9,4	-5,3
Довгострокові кредити банків	-	-	-	-	-	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	896,58	1518,18	621,6	169,33	85,3	90,6	5,3
Поточні зобов'язання:	-	-	-	-	-	-	-
- перед бюджетом	-	-	-	-	-	-	-
-зі страхування	-	-	-	-	-	-	-
Залучений капітал	-	-	-	-	-	-	-
Підсумок балансу	1050,5	1675,8	625,3	159,52	100	100	

Джерело: власні розрахунки

Фінансовий стан ФОП багато в чому залежить від того, які кошти воно має в своєму розпорядженні і куди вони вкладені. Необхідність у власному капіталі обумовлена вимогою самофінансування ФОП. У той же час, якщо кошти ФОП в основному створені за рахунок короткострокових зобов'язань, то її фінансовий стан буде нестійким. Таким чином, від того, наскільки оптимально співвідношення власного і позикового капіталу, багато в чому залежить фінансове становище ФОП.

Аналіз капіталу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за період 2020-2021 рр. вказує, в першу чергу, на те, що основним джерелом формування майна ФОП є залучений капітал. Основу його формує кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, що само по собі свідчить про високий ризик втрати фінансової стійкості. Її частка в структурі пасивів в 2020 році становила 85,3%, в 2021 році 90,6%. Така структура джерел формування майна є ознакою

високої фінансової нестабільності ФОП в аналізованому періоді. Зміни в структурі власного капіталу показують, що частка первісно вкладеного капіталу знизилася за аналізований період на 2,7% (з 7,1% у 2020 році до 4,4% на кінець 3 кв. 2021 року).

Показник нерозподіленого прибутку має стійку тенденцію до зростання, а його абсолютний приріст на кінець 3 кв. 2021 р склав 3,7 тис. грн., що на 4,6% більше ніж на кінець минулого року. Такі зміни свідчать про ефективну роботу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» та розширений тип відтворення. Але слід зазначити, що частка власного капіталу у загальній структурі пасивів достатньо мала і на кінець 3 кв. 2021р. склала 9,4%.

Таким чином, аналіз капіталу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» показав, що в цілому капітал ФОП має досить нестабільну структуру. Спостерігається тенденція до постійного збільшення активів, але спостерігається не достатня забезпеченість ФОП власними засобами, що говорить про низький рівень фінансової незалежності і відносно не зважену фінансову політику ФОП «Кваша Наталія Сергіївна», тому існує ризик збільшення кредиторської заборгованості. Якщо зростання поточних зобов'язань збільшує рентабельність ФОП, то потрібно вдаватися до заходів зменшення кредиторської заборгованості.

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» має у своєму розпорядженні певну суму фінансово-господарських засобів, які забезпечують здійснення господарського обороту. Правильність вкладення фінансових засобів в активи є однією з найважливіших ознак стійкості фінансового стану ФОП. До активів відносяться всі види майна ФОП, що належить йому на правах власності і використовуються для здійснення зареєстрованої діяльності. Саме розуміння активів як джерела отримання грошових потоків і є основою політики управління активами ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» (табл. 2.3). Проаналізувавши їх склад, ми бачимо, що найбільшу частину займають необоротні активи, які становлять 69,97% в 2021 році, що на 25,55% більше

ніж в минулому році, частка оборотних активів навпаки знизилась на 25,55% і становить 30,03% від усіх активів ФОП.

Таблиця 2.3

Аналіз активів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за 2020 -2021роки

Статті активу	Сума, тис. грн.				Структура, %		
	2020	2021	відхилення		2020	2021	+ / -
			+ / -	%			
Нематеріальні активи	242	1010,4	768,4	317,52	23,04	60,29	37,26
Основні засоби	224,6	162,1	-62,5	-27,83	21,38	9,67	-11,71
Необоротні активи	466,6	1172,5	705,9	151,29	44,42	69,97	25,55
Запаси	34	42,5	8,5	25,00	3,24	2,54	-0,70
Дебіторська заборгованість	437,1	431,4	-5,7	-1,30	41,61	25,74	-15,87
Грошові кошти	105,1	21,7	-83,4	-79,35	10,00	1,29	-8,71
Витрати майбутніх періодів	7,7	7,7	0	0,00	0,73	0,46	-0,27
Оборотні активи	583,9	503,3	-80,6	-13,80	55,58	30,03	-25,55
Всього активів	1050,5	1675,8	625,3	59,52	100,0	100,0	0,00

Джерело: власні розрахунки

Загалом збільшення необоротних активів відбулося внаслідок збільшення частки нематеріальних активів на 37,26%, які становлять в 2021 році 1010,4 тис. грн. Зменшення частини необоротних активів відбулося внаслідок того, що значно знизився показник основних фондів на 62,5 тис. грн, або на 27,83%. У складі активів основні засоби займають лише 9,67%, що на 11,71% менше ніж в 2020 році. Позитивним значенням є і зменшення дебіторської заборгованості на 5,7 тис. грн., або на 1,3%, яка становить в 2021 році 25,74% від усіх оборотних активів. Вартість грошових коштів скоротилася з 105,1 тис. грн. до 21,7 тис. грн., або на 83,4 тис. грн. (на 79,35%). Це є негативною ознакою, оскільки їх питома вага скоротилася з 10,0% до 1,29%, або на 8,71%.

У системі заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи ФОП і зміцнення його фінансового стану, важливе місце займають питання раціонального використання оборотних активів. Ефективність використання оборотних активів не можна виміряти за допомогою одного показника, для цього необхідна система показників. Аналіз ефективності використання

оборотних активів на ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» наведений в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Аналіз ефективності використання оборотних активів ФОП
«Кваша Наталія Сергіївна» за 2020 -2021роки**

Показники	2020	2021	Абсолютний приріст	Темп приросту, %
1. Виручка від реалізації, тис. грн .	3433,1	4788,4	1355,3	39,48
2. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн .	583,9	503,3	-80,6	-13,80
3. Коефіцієнт оборотності оборотних активів, разів	5,88	9,51	3,63	61,81
4. Тривалість обороту оборотних активів, дні	61	38	-23	-38,20

Джерело: власні розрахунки

Чим вищим є при даних умовах коефіцієнт обертання, тим краще використовуються оборотні активи. Збільшення тривалості одного обороту свідчить про погіршення використання оборотних активів. Виходячи з наведених у таблиці даних, можна сказати, що оборотність оборотних коштів за рік уповільнилася на 23 дні. Це привело до зменшення коефіцієнта оборотності засобів на 3,63. На зміну оборотності оборотних коштів впливають два фактори: зміна обсягу виручки від реалізації продукції; зміна середньої залишку оборотних засобів. Виручка від реалізації збільшилася на 39,48% або на 1355,3 тис. грн., середньорічна вартість оборотних активів скоротилася на 13,80% або на 80,6 тис. грн .

Пошук шляхів покращення оборотних активів передбачає, перш за все, впровадження сучасних технологій та інших досягнень науково-технічного прогресу, що забезпечують економію ресурсів, здешевлення виробництва і зростання якості продукції. Важливу роль в цьому відіграє удосконалення відносин з іншими господарюючими суб'єктами, контрагентами даного ФОП. Мова йде про удосконалення умов матеріально-технічного обслуговування. Крім того, покращення свого становища на ринку передбачає стабільність у відносинах з покупцями, вибір форм розрахунків, що гарантують платежі і забезпечують прискорення завершення реалізації продукції і надходження

коштів на рахунки ФОП. Це не тільки сприяє поліпшенню фінансового стану конкретного ФОП, а й забезпечує закріплення господарських зв'язків, покращення фінансової і платіжної дисципліни тощо.

2.2. Суб'єкти і об'єкти фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»

Головним суб'єктом фінансового менеджменту у досліджуваній ФОП є Кваша Наталія Сергіївна, яка розробляє фінансову стратегію і тактику ведення бізнесу, здійснює оперативне управління ним і фінансовий контроль. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» використовує найману працю 5 робітників, з них 1 бухгалтер, 2 – програмісти, 2 – інженери з обслуговування телемереж. Функції з фінансового менеджменту реалізує також бухгалтер, який веде книгу обліку доходів і витрат, майна і капіталу, розраховує величину податків і готує податкову звітність. Функції програмістів і інженерів з обслуговування телемереж у сфері фінансового менеджменту полягають у тому, що вони беруть участь у розробці цінової політики і розрахунку тарифів.

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» - це надійний Інтернет провайдер, який прагне надавати клієнтам високоякісні телевізійні послуги, високошвидкісний Інтернет, сервіс, що постійно удосконалюється, та індивідуальний підхід.

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» має ряд дозвільних документів та ліцензій на ведення телекомунікаційної діяльності:

- ліцензія Національної Ради України з питань телебачення та радіомовлення на провайдера програмної послуги;
- ліцензія на технічне обслуговування телемереж от Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері зв'язку та інформатизації;
- ліцензія на використання радіочастотного ресурсу від Українського державного центру радіочастот.

Оскільки нормативно-правова база та економічна ситуація в країні часто змінюється та знаходиться під впливом різних факторів, ФОП «Кваша Наталія

Сергіївна» щорічно робить Звіти до Національної Ради України з питань телебачення та радіомовлення, який дає зрозуміти чи всі дозвільні документи, ліцензії, трансльовані канали відповідають критеріям сучасного медіа ринку та чинного законодавства України. Кількість корпоративних клієнтів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» перевищує 100 юридичних осіб, а загальна кількість приватних клієнтів складає близько 200 тисяч осіб.

Бути ближче до своїх клієнтів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» допомагають офіційні сторінки в соціальних медіа: ВК, Facebook, Twitter, YouTube тощо. На сайті ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» клієнти можуть дізнатися всі новини ФОП, знайти тарифи на послуги, побачити перелік послуг які пропонує ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» , та залишити відгук про якість обслуговування.

Сьогодні ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» - це універсальний провайдер, який надає повний спектр Інтернет послуг приватним та корпоративним клієнтам. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» створила стійкий бізнес, який заснований на сучасних інноваційних продуктах і послугах, дієвій системі ризик-менеджменту, прозорих і відкритих бізнес-процесах та якісному сервісі. Згуртована команда, гнучка ринкова стратегія, відповідність міжнародним стандартам ведення бізнесу та ефективне управління ресурсами дозволяють ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» стабільно розвиватися і забезпечувати якісне зростання в майбутньому.

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» впровадила технологію підключення абонентів по оптоволоконному кабелю . Кожен користувач отримує в своє розпорядження виділену лінію по технології *Ethernet*, яка використовується провідними провайдерами всього світу. Ніяких модемів і додаткових пристроїв. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» рухається попереду конкурентів, включаючи кожен будинок по окремій оптичній лінії, передає дані зі швидкістю до 1 Гігабіт на секунду, то є 1000 Мегабіт. Надійний і безперебійний доступ до мережі забезпечується за допомогою обладнання провідних виробників.

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» постійно працює над підвищенням надійності, прозорості та інноваційності свого бізнесу. Вона створила стійку технічну платформу, завоювала довіру ключових клієнтів і підготувалася до подальшого зростання. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» активно нарощує бізнес, розвиває нові сервіси та послуги, а також продовжує удосконалювати якість обслуговування і покращує операційну ефективність. Головним принципом її роботи є максимальна концентрація на клієнті і глибоке розуміння його потреб, а також побудова структури бізнесу згідно з кращими міжнародними стандартами. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» надає наступний спектр послуг:

- високошвидкісний Інтернет до 1Гігабіта в секунду;
- цифрове телебачення (IPTV);
- 24 годинну технічну підтримку;;
- доступ до FTP-сервера на швидкості доступу до 100 Мбіт / с;
- послуга відео спостереження;
- послуга «Розумна хата»;
- продаж телекомунікаційного обладнання тощо.

З метою зручності оплати послуг, ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» уклала договори з великою кількістю платіжних систем і фінансових компаній України: EasySoft, Citypay, GlobalMoney, TUME, Ibox, Regulpay, Paymaster/Webmoney, Приват 24, SWIFT- гарант, інші.

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» створює інноваційний бізнес, який випереджає ринок за технологічністю, впроваджує нові продукти і процеси в обслуговуванні клієнтів, використовуючи як традиційні, так й альтернативні канали надання продуктів та послуг, вдосконалюючи якість сервісу і розробляючи індивідуальні рішення для своїх клієнтів.

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» прагне стати кращим роботодавцем, і здійснює значні інвестиції в побудову міцної і лояльної команди професіоналів. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» вірить в те, що ясне бачення шляхів розвитку, чітка стратегія, професійна команда, бездоганна репутація,

сильний бренд і підтримка інвесторів забезпечать їй досягнення основної мети - стати суб'єктом Першого Вибору для своїх клієнтів.

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» - сучасний та динамічний провайдер. Її місія - надання клієнтам високоякісних телекомунікаційних послуг, бездоганного сервісу, що постійно вдосконалюється, та індивідуального підходу й водночас забезпечення кращого у галузі економічного ефекту для інвесторів. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» робить все для того, щоб його клієнти почувалися комфортно і впевнено. Для цього вона вдосконалює бізнес-процеси, впроваджує найновіші технологічні рішення, підвищує рівень свого сервісу та якість продуктів. Підвищуючи добробут і розвиваючи бізнес своїх клієнтів, ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» створює засади для спільного успіху.

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» об'єднує команду однодумців, високо цінує професійні стандарти, створює можливості для самореалізації співробітників і разом досягає кращих результатів у галузі, керуючись загальнолюдськими принципами та цінностями. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» цінує свою репутацію та повністю усвідомлює свою відповідальність перед місцевими громадами та українським суспільством в цілому. Її бізнес-цінності відображають принципи ведення бізнесу.

2.3. Оцінка ефективності фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»

Оцінка ефективності фінансового менеджменту у ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» здійснюється шляхом аналізу обсягів продаж телекомунікаційних послуг, розширення асортименту і якості продукції, заходів щодо підвищення продуктивності праці, зменшення витрат виробництва продукції (табл. 2.5).

ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» працює на загальній схемі оподаткування і сплачує податок за ставкою 18%. Протягом 2020-3 кв. 2021

року сума податку на прибуток зросла з 52,65 тис. грн. до 86,46 тис. грн., або на 33,8 тис. грн. (на 64,2%).

Таблиця 2.5

Аналіз напрямів використання прибутку ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за 2020-2021рр.

У тис. грн.

Показники	Величина, грн.		Абсолютний приріст	Темп приросту, %	Структура, %		
	2020	2021			2020	2021	приріст
1. Отриманий прибуток	292,52	480,32	187,8	64,20	100	100	0,00
2. Напрями використання:							
– сплата податків	52,65	86,46	33,80	64,20	18,00	18,00	0,00
– реінвестування в бізнес	160,15	390,16	230,02	143,63	54,75	81,23	26,48
– інший напрям	79,72	3,7	-76,02	-95,36	27,25	0,77	-26,48

Джерело: власні розрахунки

Аналізуючи напрями використання прибутку ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за 2020-2021 рр. в першу чергу слід зазначити що отриманий прибуток на кінець 3 кв. 2021 року становив 480,32 тис. грн , що на 64,2% більше ніж в попередньому році. Реінвестування в бізнес ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за 3 кв. 2021 року становило 390,16 тис. грн . і 81,23% від всього об'єму отриманого прибутку, що на 26,48% більше ніж в попередньому.

Отже ці данні свідчать про те, що ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» стабільно отримує прибуток, і сплачує податки до держави, при цьому велику частину реінвестує в бізнес.

Фінансовий стан ФОП з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності й платоспроможності. Фінансова ліквідність означає готовність і спроможність підприємства виконувати свої зобов'язання у повному обсязі й у встановлені кредитною угодою строки. Суттєвою ознакою ліквідності є формальне перевищення (у вартісній оцінці)

оборотних активів над короткостроковими пасивами. Водночас варто уникати ситуації збереження залишків коштів та інших резервів високоліквідних активів на довгий термін поза виробничим процесом, бо це призводить до зниження рентабельності виробництва. Про погіршення можливостей ліквідності компанії свідчить збільшення іммобілізації власних обігових коштів та появи неліквідів: простроченої дебіторської заборгованості, векселів одержаних, прострочених тощо. Платоспроможність ФОП відбиває наявність у неї коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення. Характерними ознаками платоспроможності ФОП є наявність у неї достатніх коштів на поточному рахунку та відсутність простроченої кредиторської заборгованості. Аналіз платоспроможності ТОВ «ТРК ЕФІР» наведений в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз платоспроможності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за 2020-2021 рр.

Показники	2020	2021	Граничне значення	Відхилення, + / -	
				від минулого року	від граничного значення
1. Оборотні активи	583,9	503,3	-	-80,6	
в т.ч.:				0,0	
а) запаси	34	42,5	-	8,5	
б) дебіторська заборгованість	437,1	431,4	-	-5,7	
в) грошові кошти	105,1	21,7	-	-83,4	
2. Поточні зобов'язання	896,58	1518,18	-	621,6	
3. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,65	0,33	1,5	-0,32	-1,17
4. Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,61	0,30	0,6	-0,31	-0,30
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,12	0,01	0,2	-0,10	-0,19
6. Власний оборотний капітал	-312,7	-1014,9		-702,2	

Джерело: власні розрахунки

Аналіз платоспроможності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» показав, що коефіцієнт загальної ліквідності нижче ніж граничне значення на 1,17. Тобто це означає, що робочий капітал від'ємний і частина довгострокових активів профінансована за рахунок короткострокового капіталу, а отже ФОП порушує правила фінансування, і йому загрожує неплатоспроможність. Негативом є те, що цей показник в 2021 році на 0,32 менше, ніж в 2020 році. Дефіцит власного оборотного капіталу збільшився з 312,7 до 1014,9 тис. грн., або на 702,2 тис. грн.

Коефіцієнт швидкої ліквідності в 2021 році становить 0,3, що на 0,31 менше ніж в минулому році, та не досягає граничного значення на 0,3. Це характеризує низьку можливість погашення ФОП поточних зобов'язань поточними активами за відрахуванням запасів.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показав, що в 2020 році ФОП може погасити водночас 12% своїх короткострокових боргів, а в 2021 році лише 1%. Цей показник менший від граничного на 0,19. Це свідчить про те, що ФОП треба зменшувати частину зобов'язань і збільшувати частину грошових коштів.

Однією з найважливіших характеристик фінансового стану ФОП є його фінансова стійкість (стабільність). Фінансова стійкість - це надійно гарантована платоспроможність, рівновага між власними та залученими засобами, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і партнерів, довіра кредиторів і інвесторів та рівень залежності від них, наявність такої величини прибутку, який би забезпечив самофінансування. Аналіз рівня фінансової стійкості ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» наведений в табл. 2.7.

Коефіцієнт автономії в 2021 році дорівнює 0,09, що на 0,41 менше граничного значення. Це свідчить про те, що ФОП не є фінансово стійким, стабільним і незалежним від зовнішніх кредиторів. Заборгованість ФОП значним чином перевищує його власний капітал.

Зростання коефіцієнта фінансової залежності у динаміці означає збільшення частки позикових коштів у фінансуванні ФОП, а отже, втрату

фінансової незалежності. Якщо значення коефіцієнта 10,63, це означає, що при вкладенні в активи ФОП 10,63 грн., позиченими є 9,63 коп.

Таблиця 2.7

Аналіз рівня фінансової стійкості ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за 2020-2021рр.

Показники	2020	2021	Граничне значення	Відхилення, + / -	
				від минулого року	від граничного значення
1. Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)	0,15	0,09	0,5	-0,05	-0,41
2. Коефіцієнт фінансової залежності	6,82	10,63	1	3,81	9,63
3. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,17	0,10	1	-0,07	-0,90
4. Коефіцієнт фінансового ризику	5,82	9,63	1	3,81	8,63
5. Коефіцієнт маневрування власного оборотного капіталу	-0,30	-0,61	0,1	-0,31	-0,71
6. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	-0,54	-2,02	0,1	-1,48	-2,12
7. Коефіцієнт постійності активів	0,5	0,3	-	-0,20	-
8. Коефіцієнт співвідношення оборотних до необоротних активів	1,25	0,43	-	-0,82	-

Джерело: власні розрахунки

Рекомендоване значення коефіцієнта фінансового ризику ≤ 1 . Фактично він збільшився з 5,82 до 9,63. Зростання його значення свідчить про посилення залежності ФОП від позикових коштів.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу є від'ємним і менше на 0,71 від нормативного значення. Це свідчить, що власний капітал ФОП не перебуває в мобільній формі, і не дає змогу вільно маневрувати цими засобами.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом є від'ємним і за модулем зріс з 0,54 до 2,02, або на 1,48. Це значення, нижче нормативного, свідчить про значну фінансову залежність підприємства

від зовнішніх кредиторів. Негативне значення показника говорить про те, що весь власний капітал і довгострокові джерела спрямовані на фінансування необоротних активів і у ФОП немає довгострокових коштів для формування власного оборотного капіталу. Для підвищення показника можна оптимізувати структуру оборотних і необоротних активів, залучити додаткові кошти власників, реінвестувати чистий прибуток в діяльність ФОП тощо.

Коефіцієнт постійності активів скоротився з 0,5 до 0,3. Цей показник низький, що говорить про низький виробничий потенціал, тобто необхідно здійснювати додаткові капітальні інвестиції (необхідно поповнення власного капіталу або залучення довгострокових позичкових коштів).

Коефіцієнт співвідношення оборотних та необоротних активів скоротився з 1,25 до 0,43, або на 0,82. Отже, відповідне збільшення зазначеного коефіцієнта означає збільшення виробничих активів на підприємстві, що в свою чергу потягне до збільшення величини прибутку.

Як і кожен абсолютний показник розмір прибутку не завжди характеризує ефективність діяльності ФОП. Тому, щоб оцінити ефективність роботи ФОП, одержаний прибуток необхідно співвідносити зі здійсненими витратами - поточними (собівартість продукції) і авансованими (активи або частини їх). Співвідношення прибутку із зазначеними вище затратами являє собою рентабельність.

Рентабельність продажів характеризує прибутковість ФОП, показуючи рівень прибутку на кожну грн. обсягу продажів. Аналіз рентабельності продажу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» наведено в табл. 2.8.

Проаналізувавши таблицю, ми бачимо що прибуток ФОП виріс на 187,8 тис грн., виручка від реалізації також збільшилась в 2021 році на 1355,3 тис. грн. в порівнянні з 2020 роком. Звідси і рентабельність продажів зросла на 1,49% і склала в 2021 році 10,09%. Тобто з 1 грн продажу ФОП має 10 грн прибутку.

Таблиця 2.8

Аналіз рентабельності продажу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за період 2020-2021 роки

Показники	2020	2021	Абсолютний приріст	Темп приросту, %
1. Прибуток, тис. грн .	292,52	480,32	187,8	64,20
2. Виручка від реалізації продукції, тис. грн .	3403,1	4758,4	1355,3	39,83
3. Рентабельність продажу, %	8,6	10,09	1,49	17,33

Джерело: власні розрахунки

Роблячи висновок по табл. 2.9, ми бачимо що рентабельність продукції становила 11,23% у 2021 році, що на 1,82% більше ніж в минулому році.

Таблиця 2.9

Аналіз рентабельності послуги Інтернет ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за 2020-2021 роки

Показники	2020	2021	Абсолютний приріст	Темп приросту, %
1. Виручка від реалізації продукції (роботи, послуги), тис. грн.	3403,1	4758,4	1 355,3 ₴	39,83
2. Собівартість продукції (роботи, послуги), тис. грн.	3110,6	4278,1	1 167,5 ₴	37,53
3. Рентабельність продукції (роботи, послуги), %	9,40	11,23	1,82	19,39

Джерело: власні розрахунки

Темп приросту рентабельності склав 19,39%. Це позитивно характеризує прибутковість господарської діяльності ФОП від основної діяльності. Показник рентабельності активів дозволяє побачити, наскільки добре працює капітал ФОП. Він характеризує, на скільки ефективно ФОП використовує свої активи для отримання прибутку, тобто який прибуток приносить кожна гривня, вкладена в активи ФОП. Рентабельність активів не повинна бути сильно низькою – так як це буде говорити про те, що капітал не працює, але і не повинна бути дуже високою, так як може послужити причиною відсутності резервного капіталу, що теж не є добре. Аналіз рентабельності активів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» представлений нижче в табл.2.10.

Таблиця 2.10

Аналіз рентабельності активів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за 2020-2021 роки

Показники	2020	2021	Абсолютний приріст	Темп приросту, %
1. Прибуток, тис. грн .	292,52	480,32	187,8	64,20
2. Необоротні активи, тис. грн.	466,6	1172,5	705,9	151,29
3. Оборотні активи, тис. грн.	583,9	503,3	-80,6	-13,80
4. Всього активів, тис. грн.	1050,5	1675,8	625,3	59,52
5. Рентабельність активів, %				
- необоротних	62,69	40,97	-21,73	-34,66
- оборотних	50,10	95,43	45,34	90,50
-загальних	27,85	28,66	0,82	2,93

Джерело: власні розрахунки

Рівень рентабельності активів складає 28,66% і збільшився на 0,82% і це свідчить про зростаючий попит на послуги ФОП «Кваша Наталія Сергіївна».

За даними розрахунків рентабельності активів можемо зробити висновок, що кожна гривня активів на початок звітного періоду принесла ФОП 27,85 грн., а ось на кінець вже 28,66 грн., що свідчить про збільшення ефективності використання ФОП своїх активів для отримання прибутку.

Рентабельність капіталу характеризує, на скільки ефективно ФОП використовує власний капітал. Показник розраховується як відношення чистого прибутку до середньорічної вартості власного капіталу. Аналіз рентабельності власного капіталу ФОП наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Аналіз рентабельності власного капіталу ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за 2020-2021 роки

Показники	2020	2021	Абсолютний приріст	Темп приросту, %
1. Прибуток, тис. грн.	292,52	480,32	187,8	64,20
2. Середньорічна вартість власного капіталу, тис. грн .	153,92	157,62	3,7	2,40
3. Рентабельність власного капіталу, %	190,05	304,73	114,68	60,34

Джерело: власні розрахунки

Показник рентабельності капіталу в минулому році становив 190,05% а в звітному 304,73%. Він збільшився на 114,68%, що свідчить про збільшення ефективності використання власного капіталу.

Висновки до розділу 2

1. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» є універсальним провайдером, який надає повний спектр Інтернет послуг приватним та корпоративним клієнтам. Вона створила стійкий бізнес, який заснований на сучасних інноваційних продуктах і послугах, дієвій системі ризик-менеджменту, прозорих і відкритих бізнес-процесах та якісному сервісі. Згуртована команда, гнучка ринкова стратегія, відповідність міжнародним стандартам ведення бізнесу та ефективного управління ресурсами дозволили ФОП стабільно розвиватися і забезпечити гарні перспективи у майбутньому.

2. Головним суб'єктом фінансового менеджменту у досліджуваній ФОП є Кваша Наталія Сергіївна, яка розробляє фінансову стратегію і тактику ведення бізнесу, здійснює оперативне управління ним і фінансовий контроль. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» використовує найману працю 5 робітників, з них 1 бухгалтер, 2 – програмісти, 2 – інженери з обслуговування телемереж. Функції з фінансового менеджменту реалізує також бухгалтер, який веде книгу обліку доходів і витрат, майна і капіталу, розраховує величину податків і готує податкову звітність. Функції програмістів і інженерів з обслуговування телемереж у сфері фінансового менеджменту полягають у тому, що вони беруть участь у розробці цінової політики і розрахунку тарифів.

3. Аналіз фінансово-економічного стану ФОП показав, що протягом звітного періоду спостерігається перерозподіл коштів між різними статтями активів і пасивів. Збільшується кредиторська заборгованість. Значно змінилася вартість нематеріальних активів, більше, ніж у 4 рази, що віддзеркалює специфіку інноваційної діяльності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна». Але при цьому скоротилася величина основних засобів ФОП.

Таким чином, активи і пасиви ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» мають досить нестабільну структуру.

4. Спостерігається тенденція до постійного збільшення активів, яка супроводжується недостатньою забезпеченістю ФОП власними засобами, що говорить про низький рівень фінансової незалежності і відносно не зважену фінансову політику ФОП, оскільки існує ризик збільшення кредиторської заборгованості. Якщо зростання поточних зобов'язань збільшує рентабельність ФОП, то треба вдаватися до заходів зменшення кредиторської заборгованості. Разом з цим прибуток ФОП виріс на 187,8 тис. грн у 2021 році порівняно з 2020 роком. ФОП сумлінно сплачує усі належні податки до держави, це свідчить про те що, обсяг надання послуг виріс у 2021 році.

5. Проаналізувавши склад активів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» ми бачимо, що найбільшу частину займають необоротні активи, які становлять 69,97% в 2021 році, що на 25,55% більше ніж в минулому році. Частка оборотних активів навпаки знизилась на 25,55% і становить 30,03% від усіх активів ФОП. Загалом скорочення оборотних активів відбулося переважно внаслідок скорочення грошових коштів та їх еквівалентів. Позитивним значенням є і незначне зменшення дебіторської заборгованості.

6. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» має від'ємне значення власного оборотного капіталу, дефіцит якого тільки збільшився. Коефіцієнти ліквідності і платоспроможності знаходяться на незадовільному рівні, більше того, демонструють тенденцію до погіршення. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» має високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, про що свідчить низьке значення коефіцієнта фінансової автономії і високе значення коефіцієнта фінансової залежності.

7. Показники рентабельності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» свідчать про те, що рентабельність продажів зросла на 1,49% і склала в 2021 році 10,09%. Показник рентабельності капіталу збільшився із 190,05% до 304,73%, або на 114,68%, що свідчить про збільшення ефективності використання власного капіталу. Зворотною стороною є збільшення ризиків функціонування

ФОП, яке знаходиться в стані фінансової нестійкості і залежності від кредиторів.

8. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» необхідно дотримуватися курсу збільшення власного капіталу і вкладення його в оборотні активи. Потрібно прагнути зменшити короткострокові зобов'язання, оскільки необхідно якомога раніше створити платоспроможну ФОП, яка була би фінансово стійкою. Поки що такою її назвати не можна, оскільки короткострокові позикові кошти все ще перевищують власний капітал.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ФІЗИЧНИХ ОСІБ- ПІДПРИЄМЦІВ

3.1. Податково-контрольні механізми детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців

Механізми детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців поділяються на превентивні та каральні. Законодавством передбачено такі основні види відповідальності – фінансова, адміністративна, кримінальна.

Адміністративна відповідальність – це правові відносини, що утворюються під час застосування уповноваженими органами до винної особи покарання, передбаченого санкцією правової норми, що порушена, або норми, що забезпечує її захист, з метою покарання суб'єкта неправомірної поведінки, попередження та профілактичного впливу на правопорушника [32, с. 140].

У взаємовідносинах ФОП з державою суб'єктами відповідальності можуть бути не тільки ФОП, але і суб'єкти надання адміністративних послуг, якщо вони порушують правила державної реєстрації ФОП відповідно до частини 1 статті 19 Закону України «Про адміністративні послуги» [33].

Стаття 166-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлює відповідальність за порушення законодавства про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань [34]. Протиправними діями, які тягнуть за собою накладення адміністративного штрафу, є: порушення встановлених законом строків для проведення державної реєстрації ФОП; вимагання документів для проведення державної реєстрації, не передбачених законодавством; порушення порядку пересилання реєстраційних справ ФОП поштовими відправленнями; порушення порядку їх зберігання тощо.

На боці ФОП знаходиться Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування», прийнятий у вересні 2011 року [35]. З метою імплементації європейських стандартів захисту прав власності та забезпечення детінізації економіки у жовтні 2016 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності», яким передбачено посилення адміністративної відповідальності державного реєстратора, уповноваженої особи суб'єкта державної реєстрації прав [36]. Суб'єкт надання адміністративних послуг відповідає за порушення встановленого законом порядку: електронної державної реєстрації, за порушення строків оформлення і видачі виписок, витягів з ЄДР, видачі (надсилання) повідомлення (про відмову в проведенні державної реєстрації, про залишення без розгляду документів, поданих державному реєстратору). Відповідальність настає у разі недотримання порядку та термінів передачі реєстраційних справ у разі зміни місця проживання ФОП, якщо нове місце проживання ФОП розташоване на території іншої адміністративно-територіальної одиниці.

«Реформування впливу держави на сферу господарювання підприємців в Україні в умовах євроінтеграційних процесів, потреби забезпечення високої якості продукції, робіт і послуг, боротьба з тіньовими схемами ухилення від оподаткування, а також суспільні очікування щодо наповнення державного бюджету висувають підвищені вимоги до організації контролю у сфері господарювання в Україні» [37, с. 64].

У сфері контролю діяльності ФОП є багато проблем, оскільки не існує окремого законодавчого акту і він значною мірою є нерегульованим. Велика кількість підзаконних нормативних документів, що регулюють проведення податкових перевірок, постійні зміни чинного податкового законодавства знижують стимули ФОП до детінізації.

Проте все одно кількість ФОП зростає (рис. 3.1). У сфері КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2020 років вона збільшилася із 9413 до 36171 осіб, або у 3,84 разів, а їх питома вага у загальній кількості СГД зазначеного виду економічної діяльності – із 82,4% до 92,6%.

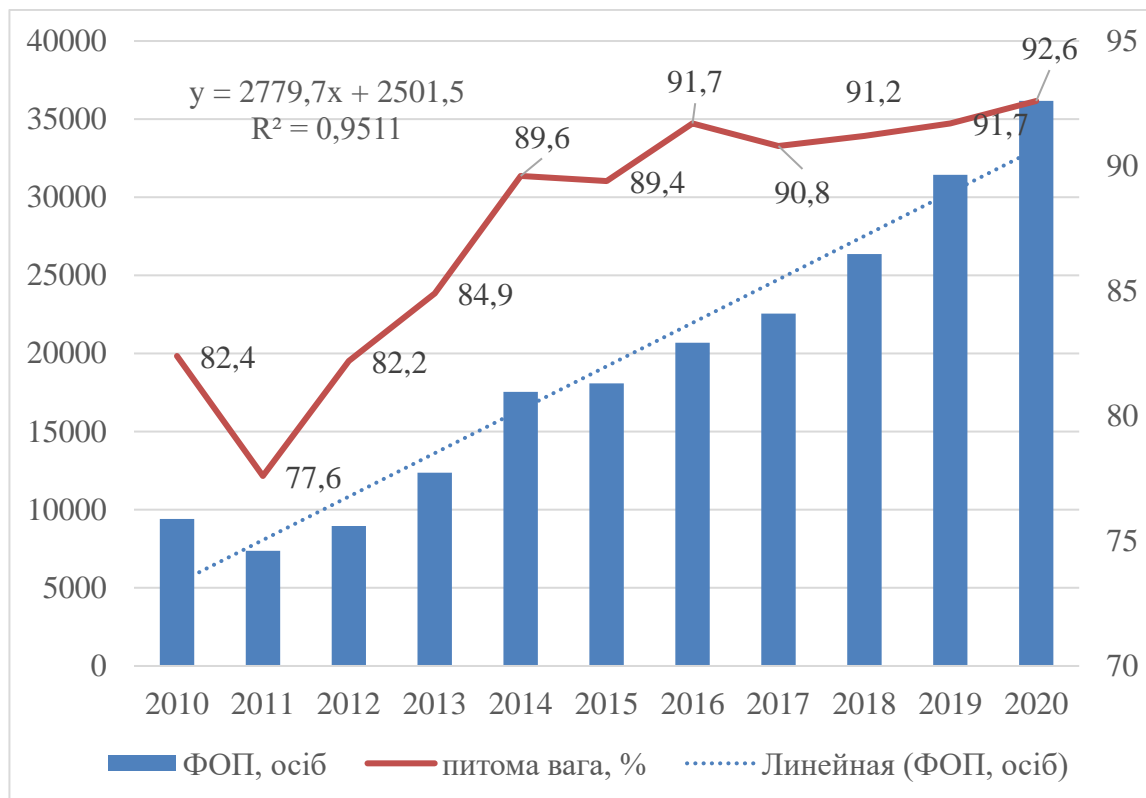

Рис. 3.1 – Динаміка ФОП за КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2020 років

Джерело: розраховано за даними [38]

Зростання кількості ФОП відбувалося за законом лінійної регресії із множинним коефіцієнтом детермінації 0,9511. Щорічний приріст складав близько 2780 осіб.

Кількість зайнятих осіб у ФОП за КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2020 років зростає з 10887 до 39040 осіб, або у 3,59 разів, а питома вага у зайнятих по СГД – із 37,5% до 63,9% (рис. 3.2). Зростання кількості зайнятих осіб у ФОП відбувалося за законом лінійної регресії із множинним коефіцієнтом детермінації 0,9555. Щорічний приріст складав близько 2969 осіб.

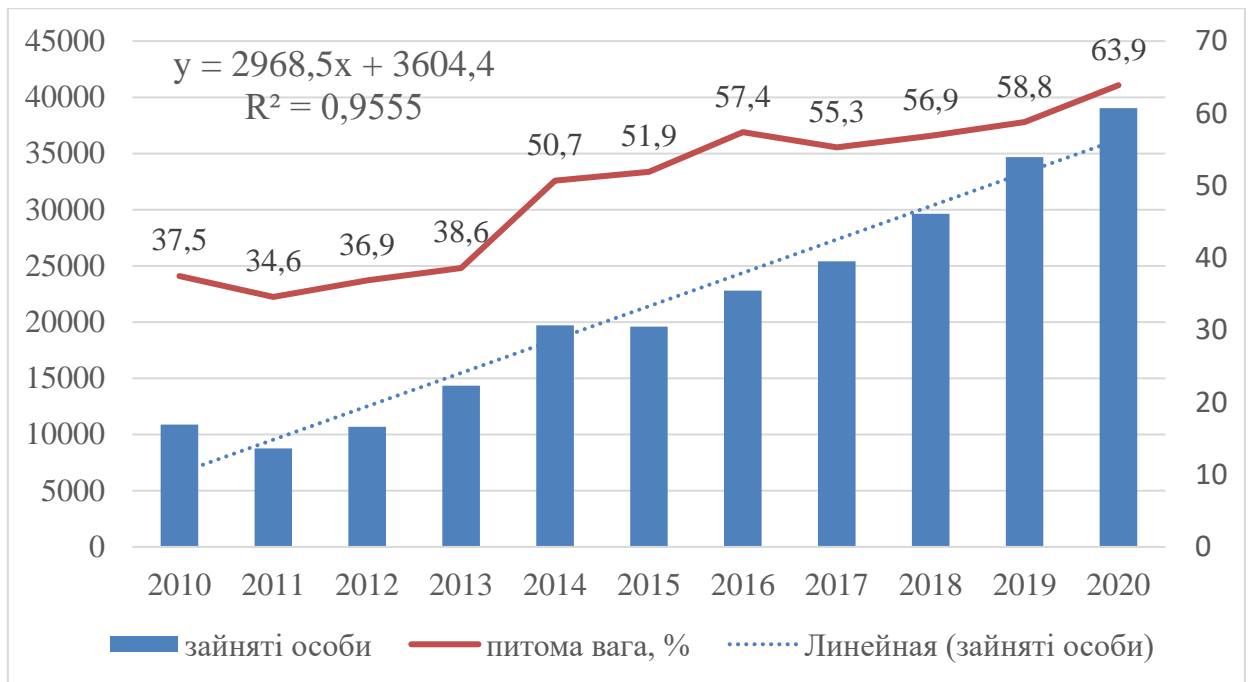

Рис. 3.2 – Динаміка зайнятих осіб у ФОП за КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2020 років

Джерело: розраховано за даними [39]

Рис. 3.3 – Динаміка найманих осіб у ФОП за КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2020 років

Джерело: розраховано за даними [40]

Кількість найманих осіб у ФОП за КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2018 років зростає з 1474 до 3276 осіб, а питома вага у зайнятих по СГД – із 7,7% до 12,9 (рис. 3.3). До кінця 2020 року їх чисельність скоротилася до 2869 осіб, а питома вага – до 11,7%. Приріст 2020 проти 2010 склав 1,95. Тобто темпи зростання найнятих осіб відстають від темпів зростання зайнятих осіб. Зростання кількості найнятих осіб у ФОП відбувалося за поліноміальним законом із множинним коефіцієнтом детермінації 0,7807. Протягом 2010-2020 років середня кількість найманих осіб скоротилася з 0,16 до 0,08 осіб/ФОП. Максимальні значення спостерігалися у 2011-2012 роках – 0,19 осіб/ФОП.

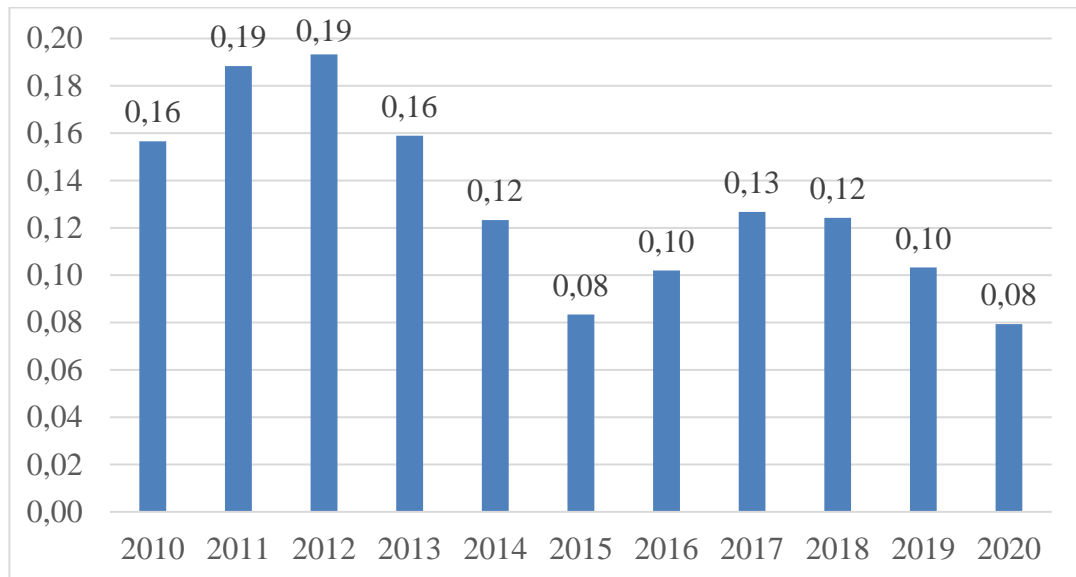

Рис. 3.4 – Середня кількість найманих осіб у ФОП за КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2020 років

Джерело: власні розрахунки

Факторами зростання ФОП і українських умовах є: можливість безкоштовної реєстрації, наявність лояльних режимів оподаткування. ССО є найбільш прийнятною для ФОП, сприяє зниженню податкового навантаження на підприємницький сектор економіки, створює сприятливе середовище для фізичних осіб, знижує витрати ФОП на складання й подання податкової звітності.

Закон України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” [41] встановлює повноваження контролюючих (наглядових) органів, у т.ч. у сфері збору інформації про масові явища та процеси. Стаття 4-1 визначає зміст ІАСДН, яка створюється з метою забезпечення СГД, державних органів влади та органів місцевого самоврядування необхідною інформацією контрольного характеру (рис. 3.5).

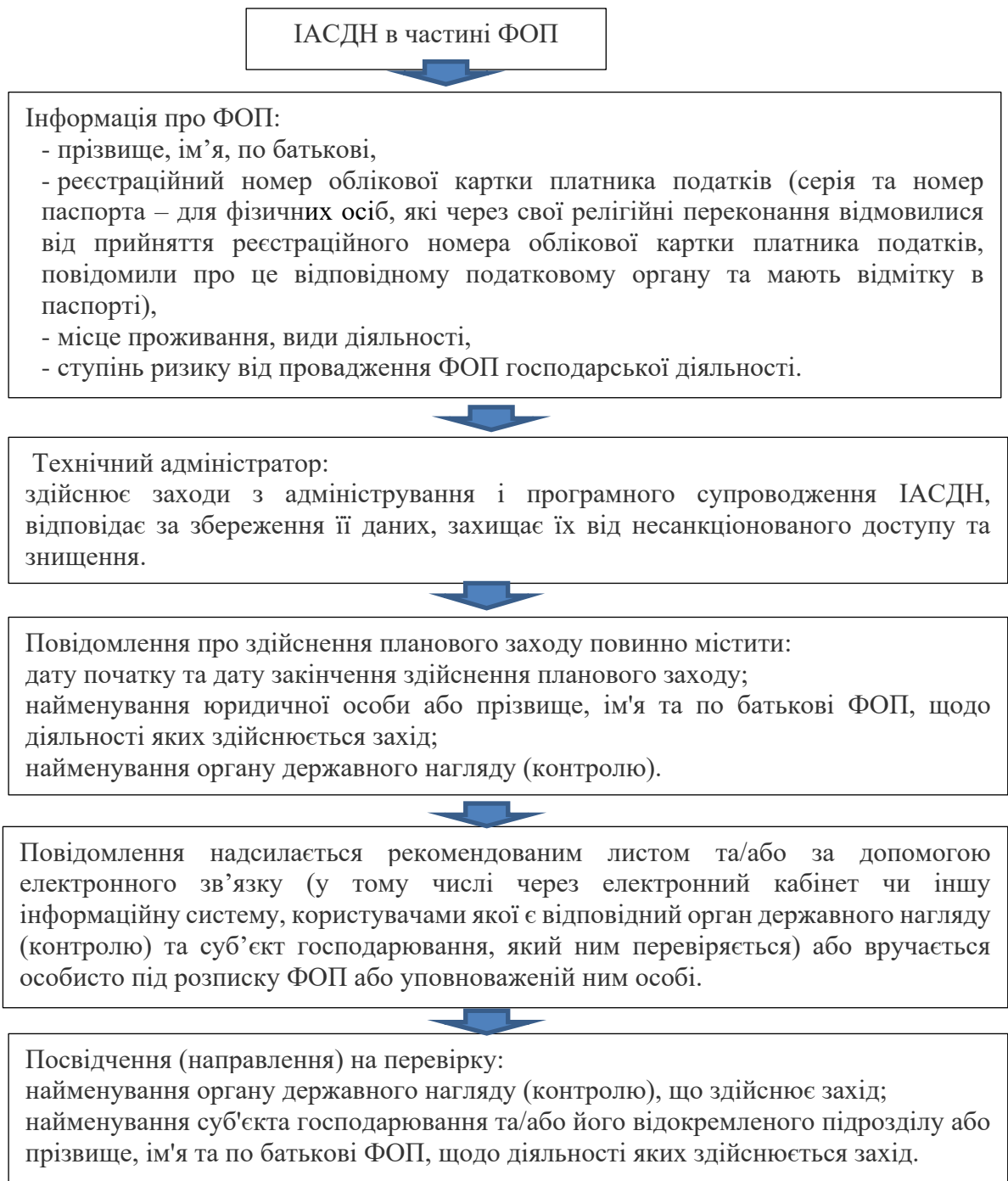

Рис. 3.5 – ІАСДН в частині ФОП

Джерело: побудовано за даними [42]

При здійсненні нагляду за діяльністю ФОП має бути використаний ризик-орієнтований підхід, а кількість і періодичність планових чи позапланових заходів щодо ФОП має залежати від ступінь ризику від провадження ним господарської діяльності. Усі перевірки органів державної влади і місцевого самоврядування мають здійснюватися за умови присутності ФОП або уповноваженої ним особи. Для проведення планового заходу ОДН(К) має письмово повідомити ФОП про проведення планового заходу не пізніше як за десять днів до дня його здійснення.

Для здійснення планового або позапланового заходу щодо ФОП ОДН(К) видає наказ (рішення, розпорядження), який має містити найменування ФОП, щодо якого буде здійснюватися захід, та предмет перевірки. На його підставі оформляється посвідчення (направлення) на перевірку. Перед її початком посадові особи ОДН(К) зобов'язані пред'явити ФОП або уповноваженій ним особі направлення та службове посвідчення. Шкода, завдана ФОП незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадової або службової особи ОДН(К), відшкодовується за рахунок коштів відповідних бюджетів, передбачених для фінансування цього органу, незалежно від вини такої посадової або службової особи.

Підставою для проведення позапланових перевірок органами захисту прав споживачів є скарги споживачів. Органи Пенсійного фонду України проводять планові та позапланові перевірки ФОП із середнім ступенем ризику, а органи ДПС – із високим ступенем ризику.

Використання ІАСДН органами ДПС дозволяє здійснювати своєчасний, достовірний пошук та збір інформації, оцінювати ризики адміністрування податків та зборів, впроваджувати ризик-орієнтований підхід до детінізації. Доперевірочний аналіз ФОП дозволяє підвищувати стандарти контрольно-перевірочної роботи, а також надавати необхідну інформацію на відповідні запити від ФОП. Для організації і планування їх планових документальних перевірок податківці використовують різноманітну інформацію, а саме: інформацію з власної інформаційно-аналітичної системи, первинну

бухгалтерська документація, дані книги доходів і витрат, податкову звітність, банківські виписки руху коштів по поточному рахунку, пояснення платника податків, відповіді на отримані запити від інших ОДН(К) тощо. Результатом використання інформації є прийняття на її основі обґрунтованих управлінських рішень. У разі мінімальних податкових ризиків складається акт перевірки, де зазначається відсутність порушень податкового та митного законодавства ФОП. У разі виявлення певних податкових правопорушень складаються повідомлення-рішення з вимогою сплатити відповідну суму податку на прибуток, ЄП, ЄСВ упродовж певного періоду, нараховуються штрафи і фінансові санкції.

Значну роль для детінізації діяльності ФОП відіграють такі факти: перетворення органів ДПС з суто фіскальних органів на сервісну службу; покращання податкового сервісу для ФОП; створення сприятливих умов податкового адміністрування через центри обслуговування ФОП, підвищення іміджу органів ДПС серед ФОП, розширення електронного податкового урядування та налагодження партнерських відносин між податківцями і ФОП, унеможливлення корупційних схем тощо.

Детінізації сприятиме удосконалення процедур податково-митного регулювання, підвищення рівня технічної складової інформаційного обміну між ФОП та державою у сфері оподаткування, підвищення якості адміністрування ЄП, ЄСВ. Інформаційний обмін як форма взаємозв'язку ФОП із державою забезпечує функціонування демократичних механізмів, при цьому управління стає більш ефективним, а політична система вдосконалюється. Система електронного податкового звітування та контролю дозволяє мінімізувати візити ФОП до органів ДПС, а останні, у свою чергу, мають можливість зменшити витрати на адміністрування через реалізацію контрольної функції через різноманітні електронні бази.

В умовах детінізації економіки податкові правовідносини виходять на якісно новий рівень свого існування, конкретизації та практичної реалізації. Їх сферою є державного управління, тобто діяльність держави у сфері

справляння податків і зборів, здійсненням органами ДПС України владно-розпорядчих функцій щодо податкового контролю фінансово-господарської діяльності ФОП. Порушення нею своїх обов'язків у податковій сфері зумовлює відповідальність ФОП перед державою в особі її компетентних органів.

Здійснюючи послідовну діяльність із детінізації економіки, податківці опрацьовують схеми ухилення від оподаткування СГД. Для цього використовуються декларації з ПДВ, товарно-транспортні накладні, проводиться суміщений аналіз грошових і товарно-матеріальних потоків, визначаються імовірні податкові “ями” та “вигодонабувачів”. Сприяння детінізації полягає у тому, що ФОП “вигодонабувач” зобов'язаний сплатити ПДВ, податок на прибуток, ЄП, ЄСВ з урахуванням штрафних санкцій та пені, а також має право самостійно подати уточнені податкові декларації й сплатити добровільно податки до бюджету у повному обсязі.

Фактично поняття “об'єкт контролю” відповідає на питання “що перевіряється контролюючим органом”. Під ним розуміється діяльність підприємців, а саме: виконання обов'язків, покладених на них нормативно-правовими актами у сфері господарювання. Євроінтеграційні процеси в Україні спонукали законодавця до прийняття низки нормативно-правових документів, які знижують державний тиск на суб'єктів господарювання фізичних осіб-підприємців.

Статтею 52.2 ПКУ встановлено мораторій «на проведення документальних та фактичних перевірок на період з 18 березня 2020 року по останній календарний день місяця (включно), в якому завершується дія карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України на всій території України з метою запобігання поширенню на території України коронавірусної хвороби (COVID-19)» [43]. Раніше також діяв мораторій на проведення перевірок суб'єктів малого і середнього підприємництва за умови, що обсяг їх доходу за попередній календарний рік становить не більше ніж 20 млн грн. Умова мораторію не поширюється на ситуацію, коли є судове рішення на

призначення перевірки платника податку, або коли він самостійно ініціює її проведення.

Чинником успіху на шляху до детінізації є профілактика податкових правопорушень, забезпечення добровільної сплати ПДВ, податку на прибуток, ЄП, ЄСВ ФОП, забезпечення дієвого громадського контролю за діяльністю органів ДПС. В Україні створено правові засади участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики, у т.ч. податкової [44]. Профілактиці неблагочесної поведінки, корупційним проявам сприятимуть: прийняття моральних кодексів податківців, громадські експертизи нормативного-правових активів ДПС, громадські слухання, громадське обговорення, прозорість соціологічних та статистичних досліджень ДПС питань детінізації. Для удосконалення контрольно-перевірочної роботи необхідно чітко визначити вимоги до функціонування ФОП, що стають об'єктом державного нагляду (контролю).

Для зменшення податкового навантаження ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» проведено оцінку її переходу на ССО з урахуванням рішень Київської міської ради щодо встановлення єдиного податку [45]. З урахуванням виду економічної діяльності, їх обсягів (менше 5 004 000 грн.) та кількості найманих працівників (менше 10) їй рекомендовано перейти до другої групи платників єдиного податку, що сплачують його за ставкою 20 % розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 01.01.2021, а саме – 1200,00 грн. Перевагою другої групи є фіксований обсяг ЄП – 14,4 тис. грн. на рік, який забезпечить податкове навантаження на прибуток у розмірі 3%, що на 15% менше порівняно з оподаткуванням ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» за загальною системою.

3.2. Аутсорсинг як інструмент удосконалення організації фінансового менеджменту фізичних осіб-підприємців

Слово аутсорсинг (outsourcing) походить від англійських слів «outside resource using» - «використання зовнішніх ресурсів», визначає послідовність дій, які відображають передачу третій стороні окремих функцій або видів господарської діяльності [46, с. 95]. Він існує у декількох формах, представлених на рис. 3.6: виробничий, аутсорсинг бізнес-процесів, фінансовий аутсорсинг.

Рис. 3.6 – Види аутсорсингу як інструменту удосконалення організації фінансового менеджменту ФОП

Джерело: власна розробка

До основних різновидів фінансового аутсорсингу належать: бухгалтерський аутсорсинг – використання послуг спеціалізованих компаній із метою забезпечення бухгалтерського обліку на підприємстві, складання й надання необхідної звітності у відповідні органи; інвентаризаційний аудит - забезпечення обліку майна підприємства; ревізій залишків продукції, товарів; забезпечення взаєморозрахунків із персоналом – розрахунок заробітної платні,

преміальних виплат, виплат за відрядженнями, компенсацій тощо. Зазначені види фінансового аутсорсингу взаємопов'язані між собою, зокрема, інвентаризаційний аудит та забезпечення взаєморозрахунків із персоналом поєднані з бухгалтерською звітністю [47, с. 47]. Провідну роль серед видів фінансового аутсорсингу відіграє бухгалтерський аутсорсинг, який походить від аутсорсингу аудиторських послуг. Фінансовий аутсорсинг тісно пов'язаний із іншими видами аутсорсингу, зокрема, IT-аутсорсингом, аутсорсингом персоналу, виробничим аутсорсингом та ін. Можлива передача у аутсорсинг окремих фінансових функцій підприємства або аутсорсинг всіх його фінансових функцій. Крім того, аутсорсингова компанія забезпечує взаємодію виконуваних фінансових функцій з іншими бізнес-процесами замовника.

Використання аутсорсингу як інструменту удосконалення організації фінансового менеджменту ФОП дозволить отримати ряд переваг:

- гнучкість політики управління фінансовими потоками у випадку розширення господарської діяльності на основі порівняння двох альтернатив: по-перше, додаткове залученням працівників, здійснення витрат на їх навчання, обладнання робочих місць, виплати податків, компенсацій; по-друге, використання аутсорсингу для виконання певних операцій;

- залучення високопрофесійних фінансових менеджерів для допомоги ФОП в стратегічному управлінні фінансами та координації діяльності найманого персоналу. Предметом звернення до аутсорсингового підприємства чи ФОП може бути: логістичні операції з дослідження ринку, фінансові рішення по залучення капіталу;

- ознайомлення з досвідом передових компаній в управлінні фінансами підприємств та адаптація його до власних умов з метою формування нових фінансових можливостей. Корисною є організація системи рециклінгу, який дозволяє зменшити навантаження на навколишнє середовище, збільшити ресурсні можливості та обсяги виробництва. В управлінні фінансами промислових підприємств вплив рециклінгу може носити позитивний та негативний характер. Позитивним є отримання додаткових вхідних

фінансових потоків в майбутньому як результат вторинного використання сировинної продукції або зменшення обсягів вихідних фінансових потоків, пов'язаних з придбанням виробничих запасів, форму яких набуває перероблена сировина. Негативний вплив проявляється у зростанні витрат у разі транспортування відходів до місць їх сортування та переробки, чи організації процесу рециклінгу, що призводить до зростання обсягів вихідних фінансових потоків. При цьому необхідно враховувати те, що в стратегічному періоді за умови раціонального управління вхідні фінансові потоки перевищать вихідні.

Використання чужих ресурсів в процесі аутсорсингу може набувати таких форм: передача функцій бухгалтерського обліку, фінансового управління або рекламної діяльності зовнішнім виконавцям – аутсорсерам, відмова від власного бізнес-процесу та придбання послуг у сторонній організації; зосередження зусиль на основному предметі діяльності та передача непрофільних функцій і корпоративних ролей зовнішнім спеціалізованим компаніям [48, с. 92]. Завдяки аутсорсингу досягається стратегічний підхід до управління ФОП, оптимізація внутрішніх бізнес-процесів, впровадження інновацій, зміцнення його конкурентних позицій. Застосування фінансового аутсорсингу дає змогу забезпечити оптимізацію структури капіталу, ефективніше контролювати доходи і витрати, аналізувати фінансові показники для прийняття рішень оперативного управління, підвищення ефективності фінансових операцій, планування податкових платежів [49, с. 1110].

Залучення інновацій дозволить забезпечити антикризове управління фінансами ФОП, оскільки нові ресурсозберігаючі технології та „ноу-хау” можуть забезпечити прорив в нові сегменти ринку. Антикризове управління ФОП має здійснюватися не лише на стадії фінансової кризи, а й у ході профілактичних заходів з метою недопущення втрати нею фінансової стійкості в майбутньому. Ефективна організація фінансового менеджменту ФОП надасть можливість збалансувати обсяг фінансових ресурсів з

інвестиційними потребами на всіх стадіях інноваційного процесу, зменшити інвестиційні ризики і не допустити спаду ефективності інноваційного проекту на стадії комерціалізації. При цьому в процесі управління фінансами ФОП слід враховувати, що об'єктом інновацій може бути не тільки нова продукція і нові технології, але й нові ринки, нові методи фінансового управління, нові організаційні структури, які дозволяють покращити фінансове забезпечення його інвестиційно-інноваційної діяльності [50, с. 65].

Важливе значення для розвитку фінансового аутсорингу відіграють «хмарні» технології, які дозволяють істотно знизити витрати ФОП на фінансову діяльність. Хмарні технології надають користувачеві віртуальне середовище для зберігання і обробки інформації, що об'єднує в собі апаратні засоби, програмне забезпечення, канали зв'язку, а також службу технічної підтримки [51, с. 218]. При цьому виникає подвійний ефект в організації і в управлінні СГД, перший - від використання послуг фінансового аутсорсингу, другий - від використання цифрових технологій.

Зарубіжні компанії мають тривалий досвід аутсорсингу у фінансовій діяльності [52, с. 48], оскільки його використання надає такі переваги: концентрація на основних пріоритетних видах діяльності та їх інтенсивнішого розвитку; скорочення і контроль операційних і фінансових витрат; вивільнення ресурсів для інших проектів; отримання якісного обслуговування через використання висококваліфікованих працівників; зростання якості і надійності послуг через вузьку спеціалізацію і накопичений досвід аутсорсера; отримання послуг із використанням передової техніки, інновацій, інформаційних технологій; взаємовигідна співпраця аутсорсера і споживача, що дає змогу розділити ризики; оптимізація системи управління підприємством; збереження повної юридичної та господарської самостійності підприємства, що використовує аутсорсинг у своїй діяльності.

При цьому недоліками фінансового аутсорсингу є: можливість витоку конфіденційної інформації; зменшення швидкості передачі інформації; неможливість контролю підбору персоналу компанії-партнера та її

корпоративних норм і правил; втрата контролю якості і термінів виконання послуг; якість послуг може знизитися до неприпустимого рівня внаслідок внутрішніх проблем аутсорсера; втрата контролю над власними ресурсами, над частиною справ та функцій. Проте, ці недоліки скоріше проявляються для великих і середніх підприємств, щодо ФОП, на нашу думку, ці ризики не є досить суттєвими.

Інсорсинг є способом оптимізації внутрішнього аутсорсингу, його основним мотивом є отримання синергетичного ефекту за допомогою процедури об'єднання в галузі використання й удосконалення інформаційних систем, мульти-брендингу, багатоканальних продуктів і послуг, розподілу, централізації та концентрації оперативної діяльності [53, с. 290]. Синергетичний ефект інсорсинга полягає в передачі завдань реорганізації всередині групи, виконання для замовника послуг оперативного характеру, у тому числі таких, як сканування документів, ведення бухгалтерського обліку та розрахунку заробітної плати, адміністрування порядку денного й обробка виписок по рахунках, зберігання документів, забезпечення безпеки послуг і захисту кредитних карт, послуги банкоматів та платіжних терміналів тощо.

Як свідчить практика, протягом останнього часу зростає конкуренція серед аутсорсингових компаній і зниженням їх рівня прибутковості. Підвищення автоматизації бухгалтерського обліку сприяє зменшенню працемісткості виконуваних облікових робіт і дозволяє підприємцям самостійно забезпечувати достатньо ефективне управління фінансами.

Враховуючи спеціалізацію ФОП «Кваша Наталія Сергіївна», вона сама може надавати аутсорсингові послуги на ринку ІТ-аутсорсингу. Це обумовлено як самим розвитком інформаційних технологій, так і істотним скороченням фінансових витрат на побудову та підтримку ІТ-систем, наявністю кваліфікованих фахівців до вирішення ІТ завдань.

Вивчення досвіду Індії, Китаю, ряду інших розвинутих країн Азії щодо державного регулювання аутсорсингу свідчить про необхідність його застосування в Україні в частині державного захисту розвитку галузі

інформаційних технологій, створення експортно-виробничих зон з пільговими режимами оподаткування [54, с. 218]. Держава фінансово допомогла створити національні фірми, які займаються виробництвом програмного забезпечення для провідних фірм світу. Уряд Індії зараз створює комплекс приватно-державних підприємств з технологізації різних сфер господарського життя, в тому числі впроваджуючи нові технології у сільське господарство. З досвіду Сінгапуру, Китаю, Малайзії Україні слід вивчити і запровадити систему заходів з розвитку комп'ютерної галузі на основі використання насамперед праці та розробок власних фахівців.

Американський і європейський досвід свідчить, що витрати на аутсорсинг-контракти мають незначну тенденцію до збільшення, оскільки до ринку долучаються нові країни з більш дешевою робочою силою. Найбільшого поширення в Україні набувають аутсорсингові послуги у сфері ІТ-послуг, логістики, ресурсного забезпечення виробничих процесів та рекрутмент [55, с. 110]. При цьому сфера бізнес-процесів та фінансового аутсорсингу розвинута меншою мірою. Для активізації процесів застосування аутсорсингу необхідно: створення відповідного правового регулювання, відповідного інфраструктурного й інституціонального середовища, захист прав споживачів послуг аутсорсингу в частині комерційної таємниці, акумулювати відповідні знання тощо.

3.3. Фінансова грамотність в системі детінізації та управління діяльністю фізичних осіб-підприємців

Фінансову грамотність закладено в основу управління розвитком на різних економічних рівнях, у т.ч. на макро-рівні. Стратегія НБУ визначає стратегічні напрями стимулювання розвитку фінансового ринку до 2025 року, тісно пов'язані з фінансовою грамотністю - це фінансова інклюзія та інноваційний розвиток, орієнтована на досягнення фінансової стабільності.

Напрямок удосконалення фінансового менеджменту ФОП на основі фінансової інклюзії має три стратегічні цілі та 7 індикатори виконання (рис. 3.7).

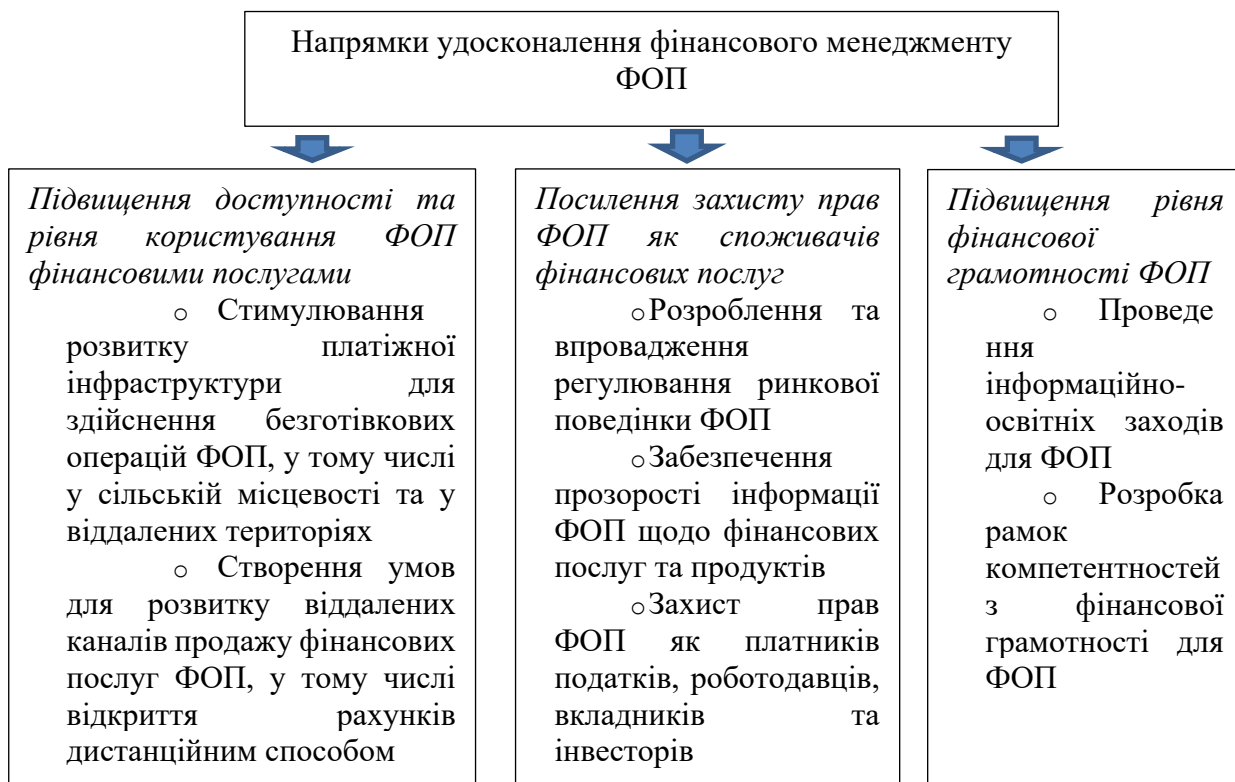

Рис. 3.7. Напрямки удосконалення фінансового менеджменту ФОП на основі фінансової інклюзії

Джерело: побудовано за даними [56]

Оскільки ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» надає специфічні послуги з комп'ютерного програмування, консультування та пов'язаної з ними діяльності, а також інформаційні послуги, для неї актуальним є подальше впровадження інноваційних технологій в управління бізнес-процесами (рис. 3.8). Рушійними силами діджиталізації у світі є: клієнтський досвід, технологічна еволюція, економічне зростання і процвітання. Україна не стоїть осторонь від зазначених процесів, до яких додається вплив непередбачуваних факторів, таких як *COVID-19*. У світі поширюються швидковідновні (циркулярні) економіки та стійкі фінансові екосистеми. Зростає роль таких

принципів управління бізнес-процесами, як гнучкість, швидкість реакції на зміни на ринку, проінноваційність [57].

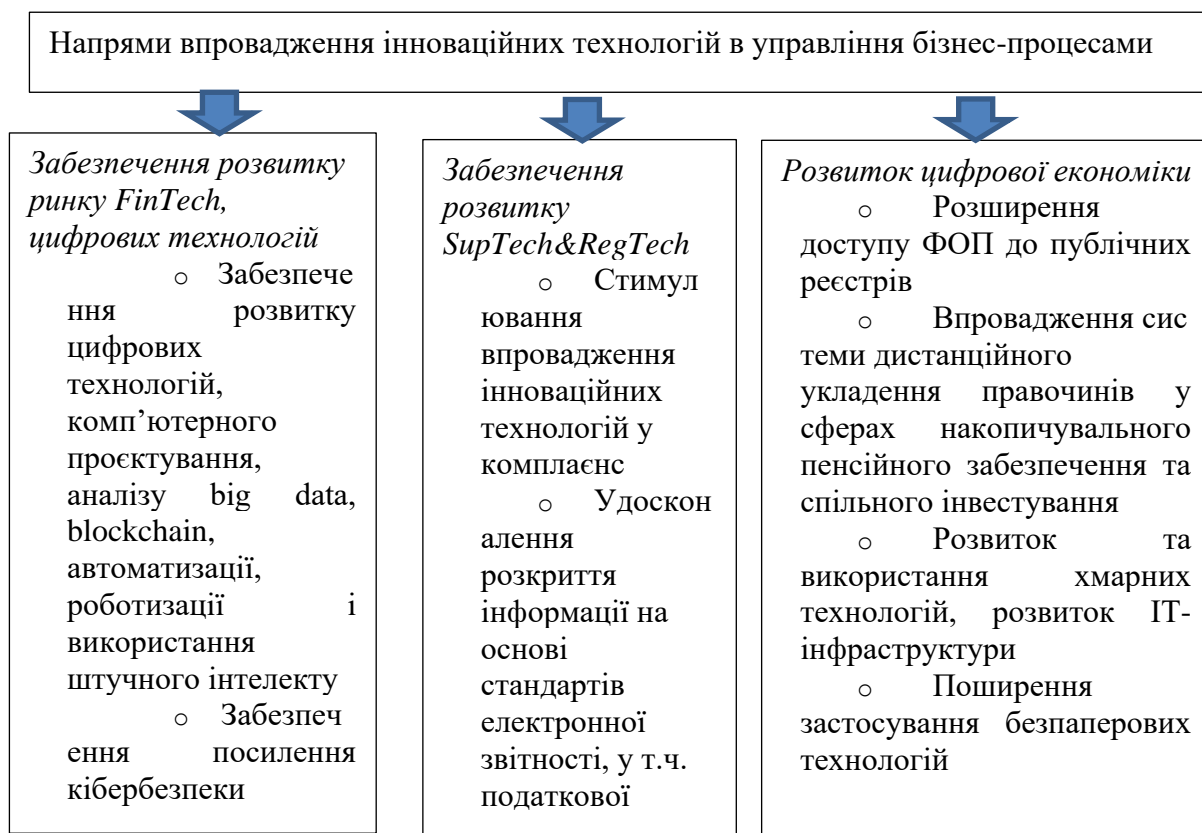

Рис. 3.8 – Напрями впровадження інноваційних технологій в управління бізнес-процесами ФОП «Кваша Наталія Сергіївна»

Джерело: побудовано за даними [57]

Директива 2015/2366/EC (*Payment Services Directive*) [58] робить акцент на кешлес-інфраструктурі, дистанційних інструментах ідентифікації, авторизації, моніторингу, оцінки, ухвалення рішень, здійснення бізнес-процесів тощо.

В умовах *COVID-19* у світі та в Україні відбувається суттєве збільшення чисельності користувачів мобільних пристроїв та потужне зростання електронної комерції, які поширюють цифрових платежі. Тому ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» може зайняти нові ніші, які передбачені Стратегією

розвитку фінтеху в Україні до 2025 року (сталий розвиток інновацій, кешлес та фінграмотність).

Фінансова грамотність ФОП дозволяє побудувати ефективну систему управління формуванням та використанням фінансових ресурсів, удосконалити організаційно-економічний механізм взаємовідносин із контрагентами, державою в основі податкових органів, створити основу успішного формування та управління фінансовими потоками ФОП, забезпечення необхідної фінансової стійкості в процесі розвитку, покращення фінансового стану ФОП. «Організаційно-економічний механізм управління фінансовими потоками ФОП дозволяє в повному обсязі реалізувати цілі і задачі, які стоять перед ним та в повній мірі сприяє результативному здійсненню логістичних функцій управління» [59, с. 52].

Збільшення фінансової грамотності дозволяє удосконалити обліково-фінансові механізми соціально-економічного розвитку ФОП. Пропонується такий його алгоритм (рис. 3.9).

Збільшення фінансової грамотності потребує удосконалення механізмів ефективної взаємодії ФОП в процесі трансформації економіки знань: створення дієвих фінансово-економічних та мотиваційних стимулів; формування інноваційних стратегій їх співпраці із СГД – юридичними особами, науково-дослідницькими центрами, бізнес-інкубаторами, університетами, банками та страховими компаніями; імплементація безперервної освіти протягом реального життєвого циклу діяльності ФОП та створення необмеженої ресурсної бази, спрямованої на оволодіння новими знаннями; побудова сучасної інноваційної інфраструктури, що має забезпечувати комунікаційними зв'язками, доступною високотехнологічною інформацією усі потреби реальної і віртуальної взаємодії ФОП з клієнтами, ОДН(К; розробка заходів щодо зростання інтелектуальних послуг, які характеризують рівень інноваційних знань, якими володіють ФОП для відтворення інноваційного людського капіталу [56, с. 43].

Рис. 3.9 – Алгоритм забезпечення детінізації та управління діяльністю фізичних осіб-підприємців на основі фінансової грамотності

Джерело: побудовано за даними [60, с. 55]

Висновки до розділу 3

1. Механізми детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців поділяються на превентивні та каральні. Законодавством передбачено такі основні види відповідальності – фінансова, адміністративна, кримінальна. Розглянуто особливості їх застосування. Показано, що у сфері контролю діяльності ФОП є багато проблем, оскільки не існує окремого законодавчого

акту і він значною мірою є неврегульованим. Велика кількість підзаконних нормативних документів, що регулюють проведення податкових перевірок, постійні зміни чинного податкового законодавства знижують стимули ФОП до детінізації. Проте все одно кількість ФОП зростає

2. У сфері КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2020 років вона збільшилася із 9413 до 36171 осіб, або у 3,84 разів, а їх питома вага у загальній кількості СГД зазначеного виду економічної діяльності – із 82,4% до 92,6%. Зростання кількості ФОП відбувалося за законом лінійної регресії із множинним коефіцієнтом детермінації 0,9511. Щорічний приріст складав близько 2780 осіб. Кількість зайнятих осіб у ФОП за КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2020 років зростає з 10887 до 39040 осіб, або у 3,59 разів, а питома вага у зайнятих по СГД – із 37,5% до 63,9%. Зростання кількості зайнятих осіб у ФОП відбувалося за законом лінійної регресії із множинним коефіцієнтом детермінації 0,9555. Щорічний приріст складає близько 2969 осіб.

3. Кількість найманих осіб у ФОП за КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2018 років зростає з 1474 до 3276 осіб, а питома вага у зайнятих по СГД – із 7,7% до 12,9. До кінця 2020 року їх чисельність скоротилася до 2869 осіб, а питома вага – до 11,7%. Приріст 2020 проти 2010 склав 1,95. Тобто темпи зростання найнятих осіб відстають від темпів зростання зайнятих осіб. Зростання кількості найнятих осіб у ФОП відбувалося за поліноміальним законом із множинним коефіцієнтом детермінації 0,7807. Протягом 2010-2020 років середня кількість найманих осіб скоротилася з 0,16 до 0,08 осіб/ФОП. Максимальні значення спостерігалися у 2011-2012 роках – 0,19 осіб/ФОП.

4. Розглянуто види аутсорсингу як інструменту удосконалення організації фінансового менеджменту ФОП. Показано, що він існує у декількох формах: виробничий, аутсорсинг бізнес-процесів, фінансовий аутсорсинг. До основних різновидів фінансового аутсорсингу належать: послуги в галузі управління, бухгалтерський аутсорсинг; податковий

аутсорсинг; інвентаризаційний аудит; забезпечення взаєморозрахунків із персоналом, фінансово-інвестиційний аналіз та банківське обслуговування. Фінансовий аутсорсинг тісно пов'язаний із іншими видами аутсорсингу, зокрема, ІТ-аутсорсингом, аутсорсингом персоналу, виробничим аутсорсингом тощо. Визначено, що аутсорсингові та рециклінгові операції є новими елементами системи зовнішньої підтримки фінансового менеджменту ФОП. Їх використання попри низку стримуючих чинників є доволі перспективним. Проте прийняттю рішення про застосування послуг аутсорсингу має передувати ретельне його обґрунтування шляхом комплексної оцінки й співставлення можливих позитивних і негативних наслідків для ФОП з урахуванням довгострокових перспектив його розвитку.

5. Фінансову грамотність закладено в основу управління розвитком на різних економічних рівнях, у т.ч. на макро-рівні. Стратегія НБУ визначає стратегічні напрями стимулювання розвитку фінансового ринку до 2025 року, тісно пов'язані з фінансовою грамотністю - це фінансова інклюзія та інноваційний розвиток, орієнтована на досягнення фінансової стабільності. Напрямок удосконалення фінансового менеджменту ФОП на основі фінансової інклюзії має три стратегічні цілі та 7 індикатори виконання. Оскільки ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» надає специфічні послуги з комп'ютерного програмування, консультування та пов'язаної з ними діяльності, а також інформаційні послуги, для неї актуальним є подальше впровадження інноваційних технологій в управління бізнес-процесами. Рушійними силами діджіталізації у світі є: клієнтський досвід, технологічна еволюція, економічне зростання і процвітання.

ВИСНОВКИ

Результатом дослідження кваліфікаційної магістерської роботи стали такі висновки і рекомендації.

1. Фінансовий менеджмент діяльності підприємства – це сукупність методів, засобів та інструментів, за допомогою яких здійснюється процес управління формуванням і використанням фінансових ресурсів підприємства на рівні зовнішніх ринків. Для фінансового управління діяльністю різних за розміром СГД, що зміст його принципів, методів, функцій і процедур може значною мірою різнитися. Система фінансового менеджменту характеризується взаємозв'язком та безперервною взаємодією двох підсистем (об'єкт та суб'єкт управління), а мета її функціонування полягає у забезпеченні оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників.

2. Тіньова економіка виникла одночасно зі створенням держави як суспільного інституту і існує незалежно від рівня та моделі економічного розвитку, являючи собою реакцією на сам факт державного регулювання. Інституціональні особливості країн визначаються масштабом нелегального сектора. Державне регулювання має бути спрямоване на зменшення рівня і обсягів тіньової економіки, з однієї сторони, з іншого - нерозумні обмеження, великий державний примус і податкове навантаження провокують порушення і ухід до тіні. Значний сегмент тіньової економіки припадає на податкову сферу і пояснюються вадами державного регулювання, податкового адміністрування, високим податковим тиском тощо.

3. Враховуючи, що тіньову економіку не можливо ліквідувати, а можна тільки знижувати її обсяг, то встановлено її граничний рівень, виходячи зі світової практики, відносно безпечний для економіки країни - не більше 25 %. У 2020 році рівень тіньової економіки становив 30% від обсягу офіційного ВВП. Окрім інтегрального значення рівня тіньової економіки,

існують чотири часткових метода її оцінки. Протягом 2020 року два з них зросли порівняно з 2019 роком, а два скоротилися. Два з чотирьох методів, з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки, зафіксували збільшення рівня порівняно з 2019 роком. Значення інтегрального показника збільшилося на 3%, в основному за рахунок метод збитковості підприємств, який зріс до 27% від обсягу офіційного ВВП, або на 7%.

4 Вирішення проблеми детінізації економіки потребує системного підходу і реалізації комплексу заходів за такими сферами:

- ліквідація вад управління державними фінансами за рахунок: застосування ризик-орієнтованих методів фінансового планування як у частині доходів, так і у частині витрат; збільшення прозорості проведення публічних закупівель; кодифікація та стандартизація товарів, які є їх об'єктом; посилення відповідальності за порушення норм бюджетного законодавства; ліквідувати доступ до участі у публічних закупівлях квазідержавного сектору; забезпечити доступ громадськості до ознайомлення з результатами публічних закупівель;

- вдосконалення системи державного фінансового контролю: створити єдину інформаційну взаємодію ОДН(К), посилити комунікаційні зв'язки між Рахунковою палатою як органом зовнішнього фінансового контролю та органами внутрішнього фінансового контролю (ДПС, Державною службою аудиту, ПФУ);

- вдосконалення податкового адміністрування шляхом використання електронних кабінетів платника податків, подачі електронної податкової звітності, налагодження співпраці між платниками податків і податківцями, спрямовану на надання останніми сервісних послуг і формування філософії добровільної сплати податків без зовнішнього примусу; впровадження ризик-орієнтованих підходів в адміністрування податків.

5. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» є універсальним провайдером, який надає повний спектр Інтернет послуг приватним та корпоративним клієнтам. Вона створила стійкий бізнес, який заснований на сучасних інноваційних

продуктах і послугах, дієвій системі ризик-менеджменту, прозорих і відкритих бізнес-процесах та якісному сервісі. Згуртована команда, гнучка ринкова стратегія, відповідність міжнародним стандартам ведення бізнесу та ефективне управління ресурсами дозволили ФОП стабільно розвиватися і забезпечити гарні перспективи у майбутньому.

6. Головним суб'єктом фінансового менеджменту у досліджуваній ФОП є Кваша Наталія Сергіївна, яка розробляє фінансову стратегію і тактику ведення бізнесу, здійснює оперативне управління ним і фінансовий контроль. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» використовує найману працю 5 робітників, з них 1 бухгалтер, 2 – програмісти, 2 – інженери з обслуговування телемереж. Функції з фінансового менеджменту реалізує також бухгалтер, який веде книгу обліку доходів і витрат, майна і капіталу, розраховує величину податків і готує податкову звітність. Функції програмістів і інженерів з обслуговування телемереж у сфері фінансового менеджменту полягають у тому, що вони беруть участь у розробці цінової політики і розрахунку тарифів.

7. Аналіз фінансово-економічного стану ФОП показав, що протягом звітного періоду спостерігається перерозподіл коштів між різними статтями активів і пасивів. Збільшується кредиторська заборгованість. Значно змінилася вартість нематеріальних активів, більше, ніж у 4 рази, що віддзеркалює специфіку інноваційної діяльності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна». Але при цьому скоротилася величина основних засобів ФОП. Таким чином, активи і пасиви ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» мають досить нестабільну структуру.

8. Спостерігається тенденція до постійного збільшення активів, яка супроводжується недостатньою забезпеченістю ФОП власними засобами, що говорить про низький рівень фінансової незалежності і відносно не зважену фінансову політику ФОП, оскільки існує ризик збільшення кредиторської заборгованості. Якщо зростання поточних зобов'язань збільшує рентабельність ФОП, то треба вдаватися до заходів зменшення кредиторської заборгованості. Разом з цим прибуток ФОП виріс на 187,8 тис. грн у 2021 році

порівняно з 2020 роком. ФОП сумлінно сплачує усі належні податки до держави, це свідчить про те що, обсяг надання послуг виріс у 2021 році.

9. Проаналізувавши склад активів ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» ми бачимо, що найбільшу частину займають необоротні активи, які становлять 69,97% в 2021 році, що на 25,55% більше ніж в минулому році. Частка оборотних активів навпаки знизилась на 25,55% і становить 30,03% від усіх активів ФОП. Загалом скорочення оборотних активів відбулося переважно внаслідок скорочення грошових коштів та їх еквівалентів. Позитивним значенням є і незначне зменшення дебіторської заборгованості.

10. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» має від'ємне значення власного оборотного капіталу, дефіцит якого тільки збільшився. Коефіцієнти ліквідності і платоспроможності знаходяться на незадовільному рівні, більше того, демонструють тенденцію до погіршення. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» має високу залежність від зовнішніх джерел фінансування, про що свідчить низьке значення коефіцієнта фінансової автономії і високе значення коефіцієнта фінансової залежності.

11. Показники рентабельності ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» свідчать про те, що рентабельність продажів зросла на 1,49% і склала в 2021 році 10,09%. Показник рентабельності капіталу збільшився із 190,05% до 304,73%, або на 114,68%, що свідчить про збільшення ефективності використання власного капіталу. Зворотною стороною є збільшення ризиків функціонування ФОП, яке знаходиться в стані фінансової нестійкості і залежності від кредиторів.

12. ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» необхідно дотримуватися курсу збільшення власного капіталу і вкладення його в оборотні активи. Потрібно прагнути зменшити короткострокові зобов'язання, оскільки необхідно якомога раніше створити платоспроможну ФОП, яка була би фінансово стійкою. Поки що такою її назвати не можна, оскільки короткострокові позикові кошти все ще перевищують власний капітал.

13. Механізми детінізації діяльності фізичних осіб-підприємців поділяються на превентивні та каральні. Законодавством передбачено такі основні види відповідальності – фінансова, адміністративна, кримінальна. Розглянуто особливості їх застосування. Показано, що у сфері контролю діяльності ФОП є багато проблем, оскільки не існує окремого законодавчого акту і він значною мірою є нерегульованим. Велика кількість підзаконних нормативних документів, що регулюють проведення податкових перевірок, постійні зміни чинного податкового законодавства знижують стимули ФОП до детінізації. Проте все одно кількість ФОП зростає

14. У сфері КВЕД 63 «Надання інформаційних послуг» протягом 2010-2020 років вона збільшилася із 9413 до 36171 осіб, або у 3,84 разів, а їх питома вага у загальній кількості СГД зазначеного виду економічної діяльності – із 82,4% до 92,6%. Зростання кількості ФОП відбувалося за законом лінійної регресії із множинним коефіцієнтом детермінації 0,9511. Темпи зростання найнятих осіб відстають від темпів зростання зайнятих осіб. Зростання кількості найнятих осіб у ФОП відбувалося за поліноміальним законом із множинним коефіцієнтом детермінації 0,7807. Протягом 2010-2020 років середня кількість найманих осіб скоротилася з 0,16 до 0,08 осіб/ФОП. Максимальні значення спостерігалися у 2011-2012 роках – 0,19 осіб/ФОП.

15. Розглянуто види аутсорсингу як інструменту удосконалення організації фінансового менеджменту ФОП. Показано, що він існує у декількох формах: виробничий, аутсорсинг бізнес-процесів, фінансовий аутсорсинг. До основних різновидів фінансового аутсорсингу належать: послуги в галузі управління, бухгалтерський аутсорсинг; податковий аутсорсинг; інвентаризаційний аудит; забезпечення взаєморозрахунків із персоналом, фінансово-інвестиційний аналіз та банківське обслуговування. Фінансовий аутсорсинг тісно пов'язаний із іншими видами аутсорсингу, зокрема, ІТ-аутсорсингом, аутсорсингом персоналу, виробничим аутсорсингом тощо. Визначено, що аутсорсингові та рециклінгові операції є новими елементами системи зовнішньої підтримки фінансового менеджменту

ФОП. Їх використання попри низку стримуючих чинників є доволі перспективним. Проте прийняттю рішення про застосування послуг аутсорсингу має передувати ретельне його обґрунтування шляхом комплексної оцінки й співставлення можливих позитивних і негативних наслідків для ФОП з урахуванням довгострокових перспектив його розвитку.

16. Фінансову грамотність закладено в основу управління розвитком на різних економічних рівнях, у т.ч. на макро-рівні. Стратегія НБУ визначає стратегічні напрями стимулювання розвитку фінансового ринку до 2025 року, тісно пов'язані з фінансовою грамотністю - це фінансова інклюзія та інноваційний розвиток, орієнтована на досягнення фінансової стабільності. Напрямок удосконалення фінансового менеджменту ФОП на основі фінансової інклюзії має три стратегічні цілі та 7 індикатори виконання. Оскільки ФОП «Кваша Наталія Сергіївна» надає специфічні послуги з комп'ютерного програмування, консультування та пов'язаної з ними діяльності, а також інформаційні послуги, для неї актуальним є подальше впровадження інноваційних технологій в управління бізнес-процесами. Рушійними силами діджіталізації у світі є: клієнтський досвід, технологічна еволюція, економічне зростання і процвітання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крамарчук С. П. Уточнення сутності поняття фінансового менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Наукові записки [Національного університету "Острозька академія"]*. Сер. : *Економіка*. 2010. Вип. 15. С. 357-362.
2. Шевцова О. Й. Антикризове управління щодо системи фінансового менеджменту підприємства. *Вісник Дніпропетровського університету*. Сер. : *Економіка*. 2013. Т. 21, вип. 7(4). С. 132-136.
3. Степанюк Н. А. Ефективність застосування принципів фінансового менеджменту в управлінні підприємством. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2013. Вип. 11. С. 171-175.
4. Ушеренко С. В., Лісовська О. Л. Напрями удосконалення фінансового менеджменту як основа системної протидії банкрутству підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2012. № 10. С. 160-163.
5. Степанюк Н. А. Ефективність застосування принципів фінансового менеджменту в управлінні підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 3(2). С. 90-95.
6. Осадчук Ю. М., Фертюк С. В. Необхідність фінансового менеджменту як складової ефективної системи управління підприємством. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2013. № 10. С. 282-286.
7. Стеців Л. П. Теоретико-методичні основи побудови ефективної системи фінансового менеджменту підприємства. *Наукові записки [Української академії друкарства]*. 2013. № 4. С. 39-45.
8. Хмурковський Г. В. Стратегічні аспекти фінансового менеджменту малого підприємства. *Наукові праці НДФІ*. 2005. Вип. 4. С. 125-133.
9. Гринчишин Я. М. Багатоаспектна роль бухгалтерського обліку та звітності в антикризовому фінансовому менеджменті підприємств. *Економічні*

науки. Сер. : Облік і фінанси. 2013. Вип. 10(1). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10\(1\)__24](http://nbuv.gov.ua/UJRN/escnof_2013_10(1)__24)

10. Тельнова Г. В. Взаємозв'язок функції управління капіталом із підсистемами фінансового менеджменту підприємства. *Економіка промисловості*. 2012. № 1-2. С. 142-147.

11. Тисячна Ю. С. Організаційне забезпечення підсистеми фінансового менеджменту промислового підприємства в контексті управління його відтворювальними процесами. *Економічний простір*. 2012. № 68. С. 256-262.

12. Шишова Ю. Г. Трансформація системи фінансового менеджменту на підприємстві: нові завдання та вимоги. *Економічний простір*. 2012. № 68. С. 290-300.

13. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз як складова фінансового менеджменту малих підприємств. *Вісник КПНУ імені Івана Огієнка. Економічні науки*. - 2008. Вип. 1. С. 149-151.

14. Галуцько В. В. Новітній правовий статус фізичних осіб-підприємців, як провідний чинник благополуччя українського народу. *Форум права*. 2013. № 1. С. 186-189.

15. Лук'янова О. Ю. Клієнт-орієнтоване формування бізнес-процесів будівельних ФОП на сучасному етапі. *Економічний простір*. 2013. № 72. С. 168-177.

16. Савич О. В., Савич І. В. Основні чинники та шляхи протидії тінізації економіки України. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3827>

17. Баранов С. О. Ухилення від сплати податків як основний чинник тіньової економіки. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України*. 2015. Вип. 2. С. 65-79.

18. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

19. Краус Н. М. Деформація ринкової моделі в рамках "корупційного" виду тіньового підприємництва. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки.* 2010. № 5(1). С. 39-43.
20. Краус Н. М. Деформація ринкової моделі в рамках "дотаційного" виду тіньового підприємництва. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки.* 2010. № 2. С. 14-18.
21. Клівіденко Л. М., Прокопишин Ю. Б. Вплив податкової політики на тіньову економіку України. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2012. № 6. С. 111-114.
22. Кирпа С. В. Роль податку на додану вартість у боротьбі з тіньовою економікою. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України.* 2011. № 2. С. 144-152.
23. Сомова В. В. Податкове навантаження на заробітну плату населення як фактор тінізації економіки. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Економічна.* 2012. № 1011. С. 59-64.
24. Шарікова О. В. Податкова політика як фактор легалізації "тіньової" заробітної плати. *Економіка та держава.* 2010. № 6. С. 49-52.
25. Сищук О. Економіка регіонів має зростати, а з тіньовими схемами повинен боротися не лише міністр чи податкова, а й кожен сільський, селищний, міський голова. *Віче.* 2011. № 19. С. 2-3.
26. Мазур І. І., Шишак А. О. Соціально-економічна природа тіньової економіки та причини її розвитку в підприємстві. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка.* 2017. Вип. 1. С. 13-20.
27. Копитко М. І., Бабенко В. В. Визначення впливу тіньової економіки на сфери національної безпеки України та підприємництво шляхом використання методу експертного оцінювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна.* 2014. Вип. 2. С. 49-59.

28. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

29. Матрос О. М. Облік заробітної плати у фізичної особи – підприємця. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2014. Вип. 11(2). С. 198-207.

30. Колобердянко І. І., Ланчковська Н. М. Підприємництво в умовах наявності тіньової економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки*. 2014. Вип. 9(6). С. 70-74.

31. Тіньова економіка. Загальні тенденції 2020. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=bbe40d7b-667e-46ab-8de4-c07c08bb4958>

32. Белінгіо В. Адміністративна відповідальність суб'єктів надання адміністративних послуг у сфері державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 12. С. 136-141.

33. Про адміністративні послуги: Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

34. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

35. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування: Закон України від 08.09.2011 № 3720-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3720-17?find=1&text=%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82#w1_5

36. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення державної реєстрації прав на нерухоме майно та захисту прав власності: Закон України від 06.10.2016 № 1666-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1666-19#Text>

37. Литвиненко В. І. Об'єкт правових відносин контролю у сфері господарювання фізичних осіб-підприємців в Україні. *Наукові праці МАУП*. 2016. Вип. 48. С. 61-66.

38. ¹ Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010-2020). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/fin/pssg/pssg_u/ksg_ek_2010_2020_ue.xlsx

39. Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010-2020). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/fin/pssg/kzpsg_ek_2010_2020_ue.xlsx

40. Кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності (2010-2020). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/fin/pssg/knpsg_ek_2010_2020_ue.xlsx

41. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 № 877-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>

42. Про Порядок функціонування інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю), внесення відомостей до неї та строки розміщення цих відомостей: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 № 387. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/387-2017-%D0%BF#n8>

43. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

44. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

45. Про встановлення місцевих податків і зборів у м. Києві: Рішення Київської міської ради від 23 червня 2011 року № 242/5629. URL:

<https://docs.google.com/viewer?embedded=true&url=https://kyivcity.gov.ua/img/item/general/6986.pdf>

46. Бондаренко О. С. Аутсорсинг та рециклінг як елементи механізму управління фінансами промислового підприємства. *Науковий вісник Полісся*. 2016. Вип. 2. С. 92-96.

47. Логвінова О. П. Фінансовий аутсорсинг: сутність, тенденції та перспективи розвитку в Україні. *Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг*. 2013. Вип. 1(2). С. 40-48.

48. Бутов А. М. Фінансовий аутсорсинг та його застосування в управлінні діяльністю підприємства. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 5. С. 91-94.

49. Шевченко О. М., Шевченко О. О. Аналіз тенденцій розвитку аутсорсингу фінансових послуг в світі та Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 1109-1112.

50. Ремньова Л. М., Лавров Р. В. Інвестиційно-інноваційна діяльність підприємства як об'єкт фінансового менеджменту. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2006. № 3. С. 65-68.

51. Лактіонова О. Ю. Дослідження тенденцій розвитку аутсорсингових фінансових послуг, послуги фінансового аутсорсингу і цифрових технологій в міжнародній практиці, позиції України. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2017. Вип. 16. С. 211-219.

52. Білоцерківський О. В., Чудновець Ю. Ю. Аналіз можливостей використання фінансового аутсорсингу на підприємствах України. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі*. 2010. № 1. С. 39–49.

53. Костюченко О. Є. Роль аутсорсингу в забезпеченні стану фінансової безпеки в Україні. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2013. № 27. С. 285-291.

54. Карлін М. І. Фінансово-економічні методи державного регулювання аутсорсингу в розвинутих країнах Азії: досвід для України. *Наукові записки*

[Національного університету "Острозька академія"]. Сер. : Економіка. 2010. Вип. 13. С. 210-220.

55. Мащенко С. О., Захарченко Н. В., Вертелецька О. М. Міжнародний фінансовий аутсорсинг та світові тенденції його розвитку. *Економічний простір*. 2019. № 141. С. 100-112.

56. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf?v=4

57. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року (сталий розвиток інновацій, кешлес та фінграмотність). URL: https://bank.gov.ua/ua/file/download?file=Strategy_finteh2025.pdf

58. Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market, amending Directives 2002/65/EC, 2009/110/EC and 2013/36/EU and Regulation (EU) No 1093/2010, and repealing Directive 2007/64/EC (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L2366>

59. Янишен В. П. Особливості правового статусу фізичних осіб-споживачів фінансово-кредитних послуг. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2013. Вип. 6-2(2). С. 50-53.

60. Калінеску Т. В. Обліково-фінансові механізми соціально-економічного розвитку суб'єктів господарювання. *Часопис економічних реформ*. 2021. № 1. С. 50-57.

61. Калінеску Т. В. Механізми інноваційної взаємодії суб'єктів господарювання в контексті трансформації економіки знань. *Часопис економічних реформ*. 2020. № 4. С. 38-44.

ДОДАТКИ

Додаток А

Детальна інформація про фізичну особу-підприємця

Назва атрибута	Значення
Прізвище, ім'я, по батькові	КВАША НАТАЛІЯ СЕРГІЇВНА
Місцезнаходження	Україна, 03150, місто Київ, вул.Володимиро-Либідська, будинок 22, квартира 31
Види діяльності	62.02 Консультування з питань інформатизації (основний); 62.09 Інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних систем; 63.11 Оброблення даних, розміщення інформації на веб-вузлах і пов'язана з ними діяльність; 63.99 Надання інших інформаційних послуг, н.в.і.у.
Дата та номер запису про проведення державної реєстрації	Дата запису: 09.11.2020 Номер запису: 2000680000000048426
Місцезнаходження реєстраційної справи	Голосіївська районна в місті Києві державна адміністрація
Відомості, отримані в порядку інформаційної взаємодії між Єдиним державним реєстром юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань та інформаційними системами державних органів	10.11.2020, ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ, 37507880; 10.11.2020, 265020257289, ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДПС У М.КИЄВІ, ДПІ У ГОЛОСІЇВСЬКОМУ РАЙОНІ (ГОЛОСІЇВСЬКИЙ РАЙОН М.КИЄВА), 43141267, (дані про взяття на облік як платника податків); 10.11.2020, 10000001924229, ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ДПС У М.КИЄВІ, ДПІ У ГОЛОСІЇВСЬКОМУ РАЙОНІ (ГОЛОСІЇВСЬКИЙ РАЙОН М.КИЄВА), 43141267, (дані про взяття на облік як платника єдиного внеску)
Прізвище, ім'я, по батькові особи, яка призначена управителем майна фізичної особи-підприємця	
Дата та номер запису про державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця, підстава внесення	

Назва атрибута	Значення
Дата та номер запису щодо відміни державної реєстрації припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця, підстава внесення	
Дата відкриття виконавчого провадження щодо фізичної особи-підприємця (для незавершених виконавчих проваджень)	
Інформація для здійснення зв'язку	Телефон 1: +38(066)-363-22-14, Адреса електронної пошти: natatahaa@gmail.com

Додаток Б

ПРОЕКТ ПЛАНУ
здійснення комплексних заходів державного нагляду (контролю) органів державного нагляду (контролю)
на _____ рік

Найменування суб'єкта господарювання	Місце провадження господарської діяльності суб'єкта господарювання або його відокремлених підрозділів	Ідентифікаційний код юридичної особи або реєстраційний номер облікової картки платника податків фізичної особи - підприємця (серія та номер паспорта*)	Предмет здійснення заходу державного нагляду (контролю)	Ступінь ризику	Дата початку здійснення заходу	Найменування ОДН(К)
--------------------------------------	---	--	---	----------------	--------------------------------	---------------------